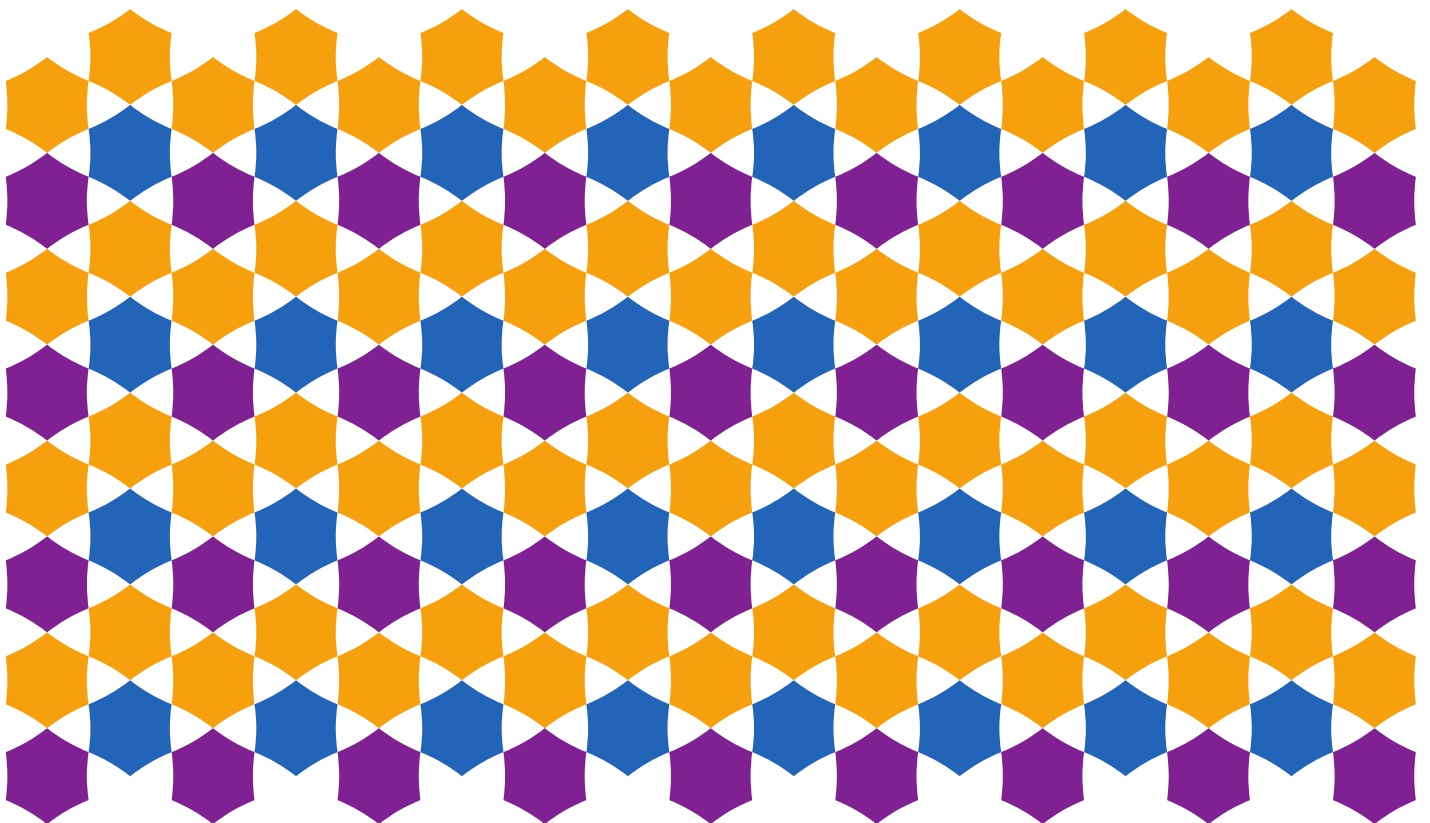

Tillsyn av regeltillämpningen på Kungl. Tekniska högskolan

Rapport 2018:14

Tillsyn av regeltillämpningen på Kungl. Tekniska högskolan

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2018

Författare: Jessica Levin och Jonas Nylinder

Universitetskanslersämbetet • Löjtnantsgatan 21 • Box 7703, 103 95 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Inledning	7
Tillgodoräknande	8
Bakgrund	8
Underlaget från lärosätet.....	8
Lärosätets svar	9
Studentkårernas svar	9
Universitetskanslersämbetets bedömning	9
Studentinflytande	11
Bakgrund	11
Underlaget från lärosätet.....	11
Lärosätets svar	12
Studentkårernas svar	13
Universitetskanslersämbetets bedömning	14
Kurs- och utbildningsplaner	17
Bakgrund	17
Underlaget från lärosätet.....	17
Lärosätets svar	18
Studentkårens svar	18
Universitetskanslersämbetets bedömning	18
Kursvärderingar	22
Bakgrund	22
Underlaget från lärosätet.....	22
Lärosätets svar	23
Studentkårernas svar	24
Universitetskanslersämbetets bedömning	24
Anställning av personal	28
Bakgrund	28
Underlaget från lärosätet.....	28
Lärosätets svar	29
Studentkårernas svar	29
Universitetskanslersämbetets bedömning	30

Överklagande och klagomål	34
Bakgrund	35
Underlaget från lärosätet	33
Lärosätets svar	36
Studentkårernas svar	37
Universitetskanslersämbetets bedömning	38

Sammanfattning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) utövar tillsyn över universitet och högskolor och ansvarar för kvalitetssäkring av högre utbildning och forskning. Inom ramen för tillsynsuppgiften granskar UKÄ de rättsliga frågor som berörs i *Standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring inom det europeiska området för högre utbildning* (ESG). Denna form av lärosätets tillsyn koordineras med de lärosätetsgranskningar som genomförs inom ramen för UKÄ:s kvalitetssäkringsuppgift. De områden som har granskats utifrån bland annat reglerna i högskoleförfattningarna är tillgodoräknande, studentinflytande, kurs- och utbildningsplaner, kursvärderingar, anställning av personal samt överklagande och klagomål.

Tillgodoräknande

UKÄ har granskat hur KTH säkerställer att handläggningen av tillgodoräknande-ärenden sker på ett rättssäkert och likvärdigt sätt. UKÄ konstaterar att KTH har regler som syftar till att säkerställa en enhetlig och rättssäker handläggning av ärenden om tillgodoräknande, men noterar att de i vissa hänseenden avviker från gällande rätt.

De ärenden som UKÄ har granskat visar att KTH uppfyller gällande krav på handläggningstid med undantag för ett ärende där handläggningstiden framstår som något för lång. Vidare visar granskningen att beslutsmotiveringen i ett ärende kunde vara tydligare. Slutligen framgår att KTH i enlighet med gällande regler har bifogat överklagandehänvisning när ett beslut om tillgodoräknande gått den sökande emot.

Studentinflytande

Studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. UKÄ konstaterar att KTH har regler som syftar till att säkerställa hur studenterna ska ges möjlighet till inflytande i frågor som rör utbildning. Efter genomgång av reglerna bedömer UKÄ att KTH har förutsättningar att säkerställa studentinflytande genom medverkan i beredande eller beslutande organ. UKÄ konstaterar dock att studentkåren har ifrågasatt avsaknaden av representation i vissa forum samt påpekat vissa brister i studentinflytandet på lokal nivå. UKÄ ifrågasätter att studenterna inte är representerade i samtliga ledningsgrupper. Ifråga om studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut anser UKÄ att lärosätets riktlinjer lämpligen bör vidareutvecklas.

UKÄ har granskat tio ärenden där beslut fattats av en enda person. Av granskningen framgår att samråd och information med studentrepresentant inte har skett i tre av ärendena. När det gäller de övriga granskade ärendena har UKÄ inte tidigare haft anledning att ta ställning till den närmare omfattningen av studenternas rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. Ämbetet anser att denna bedömning bör göras utifrån ett bredare underlag och avser därför att utreda frågan vidare i annat sammanhang för att ge fler lärosäten samt studentorganisationer möjlighet att lämna synpunkter. UKÄ uttalar sig därför inte vidare om de sju aktuella besluten.

Kurs- och utbildningsplaner

Kurs- och utbildningsplaner hör till de främsta styrdokument som lärosätena har. Planerna är viktiga i såväl pedagogiskt som rättsligt hänseende. Mot denna bakgrund har ett antal kurs- och utbildningsplaner granskats.

UKÄ konstaterar att samtliga kurs- och utbildningsplaner innehåller uppgift om när planerna börjar gälla. Däremot anger inte universitetets riktlinjer att kursplanerna ska innehålla sådan uppgift, vilket UKÄ anser är lämpligt. UKÄ anser vidare att kursplanerna i flera fall brister i tydlighet när det gäller kraven på särskild behörighet och att en av kursplanerna även brister i tydlighet ifråga om examinationsform. I övrigt innehåller kurs- och utbildningsplanerna de uppgifter som krävs enligt HF. Innehållet i en kursplan och en utbildningsplan avviker dock från vad som anges i universitetets egna riktlinjer.

Det finns inte några regler för när kurs- och utbildningsplaner ska vara beslutade, men utgångspunkten är att planerna ska beslutas och finnas tillgängliga i god tid innan utbildningen startar. UKÄ har vid sin granskning utgått från att kursplaner för fristående kurser och utbildningsplaner för program bör vara fastställda och tillgängliga för studenten senast den dag som den fristående kursen eller programmet öppnar för anmälan. Vad gäller kurser som ingår i program kan behov dock finnas av att revidera kursplanen för de kurser som ingår i programmet, t.ex. avseende kursinnehåll och kurslitteratur. UKÄ anser mot denna bakgrund att det som huvudregel bör vara möjligt att fastställa en revidering av detta slag senast åtta veckor innan kursstart. Vissa andra revideringar kan dock behöva fastställas och göras tillgänglig för studenterna tidigare än åtta veckor innan kursstart. UKÄ konstaterar att de granskade kurs- och utbildningsplanerna har fastställts i god tid innan utbildningen startar.

Kursvärderingar

Lärosätet ska anordna kursvärderingar och sammanställa dem. Lärosätet ska även informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska också vara tillgängliga för studenterna.

UKÄ konstaterar att lärosätet har regler i form av anvisningar för att säkerställa att kursvärderingar sammanställs och genomförs. Av anvisningarna och lärosätets svar framgår att resultaten av kursvärderingarna hålls tillgängliga för både studenter som genomfört kursvärderingar och för nya studenter. KTH har även rutiner för att informera nya studenter om resultaten av kursvärderingar. Däremot framgår inte hur de studenter som genomfört kursvärderingar informeras om resultaten. Anvisningarna anger inte hur studenterna informeras om eventuella beslut om åtgärder och inte heller hur dessa hålls tillgängliga för studenterna.

Granskningen visar att det förekommer brister i efterlevnaden av högskoleförordningens bestämmelser om kursvärderingar. Bristerna avser bl.a. att KTH inte har informerat eller tillgängliggjort resultaten av kursvärderingarna. Beträffande en kurs har något resultat av kursvärderingen inte redovisats och på en kurs saknas en kursvärdering.

Det är positivt att KTH har kunnat ge exempel på hur studenternas synpunkter har lett till åtgärder som förbättrat utbildningen.

Anställning av personal

I ESG anges att rättvisa och transparenta processer ska finnas vid rekrytering av personal. UKÄ har granskat om anställningsärenden har utannonserats och om man anslagit besluten. Dessutom har UKÄ granskat om kvinnor och män är jämställt representerade bland dem som berett ärendena och bland sakkunniga.

UKÄ har granskat högskolans anställningsordning och konstaterar att den har beslutats av styrelsen och att den finns tillgänglig på lärosätets webbplats. Anställningsordningen innehåller information om att myndigheten ska informera om lediga anställningar och anställningsbeslut. Vidare innehåller anställningsordningen uppgifter om jämställd representation i beredningsgruppen och bland de sakkunniga.

Av granskningen framgår att KTH i två fall endast informerat om de lediga anställningarna på lärosätets intranät. UKÄ ställer sig frågande till om det funnits några särskilda skäl för att inte informera om tjänsterna. Av granskningen framgår vidare att KTH har informerat om samtliga anställningsbeslut. Vad gäller kravet på jämställd representation konstaterar UKÄ att beredningsgruppen inte varit jämställd i fyra av de granskade ärendena men att samtliga ärenden med sakkunnigbedömning hanterats med beaktande av jämställd representation.

Överklagande och klagomål

För att den klagande ska kunna ta tillvara rätten att få saken prövad i högre instans är det viktigt att lärosätena hanterar överklaganden rätt och lämnar korrekt information. Även beträffande beslut som inte får överklagas är det viktigt att lärosätena hanterar eventuella klagomål på ett korrekt sätt. I ESG:s riktlinjer anges bland annat att det ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna.

UKÄ konstaterar att KTH har flera olika dokument som anger hur överklaganden ska hanteras men noterar att de inte gäller alla beslut som får överklagas. UKÄ har även granskat lärosätets mallar för överklagandehänvisningar och har inget att invända mot hur de har formulerats.

För den sökande är det viktigt att få sitt överklagande prövat av överinstansen så fort som möjligt. UKÄ har därför granskat lärosätets överklagandehänvisningar och handläggningstider för överlämnande av ärenden till ÖNH. Granskningen visar att KTH uppfyller kraven på handläggningstid men att tre överklagandehänvisningar innehåller vissa brister i förhållande till reglerna i förvaltningslagen. UKÄ noterar också vissa brister i två av ärendena när det gäller registrering av händelser i diariet.

Vad slutligen gäller klagomål från studenter konstaterar ämbetet att KTH inte har några övergripande rutiner för hanteringen och att studentkåren efterfrågar en förbättrad hantering i denna del.

Åtgärder

UKÄ har i rapporten markerat de uttalanden som bör föranleda åtgärder av lärosätet (understruken text).

Inledning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har till uppgift att utöva tillsyn över universitet och högskolor. Det innebär att ämbetet granskar lärosätenas rättstillämpning. UKÄ ansvarar även för kvalitetssäkring av högskoleutbildning bland annat genom granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete. Det nationella kvalitetssäkringssystemet bygger bland annat på *Standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring inom det europeiska området för högre utbildning* (ESG). Av dessa standarder och riktlinjer framgår att den externa kvalitetsgranskningen ska beakta kraven i det juridiska ramverk där lärosätena verkar.

I ESG finns ett antal områden som berör frågor som regleras i de svenska högskoleförfattningarna och den svenska förvaltningslagen. För att lärosätena ska kunna bedriva sin verksamhet med hög kvalitet är det grundläggande att de följer tillämpliga regler. UKÄ granskar därför de rättsliga frågor som berörs i ESG inom ramen för tillsynsverksamheten. Denna form av tillsyn benämns lärosätetillsyn. Lärosätetillsynen koordineras med de lärosätetsgranskningar som genomförs inom ramen för UKÄ:s kvalitetssäkringsuppgift.

I denna rapport redovisas UKÄ:s granskning av Kungl. Tekniska högskolan. De områden som granskats är tillgodoräknande, studentinflytande, kurs- och utbildningsplaner, kursvärderingar, anställning av personal samt överklagande och klagomål.

UKÄ skickade den 22 maj 2018 en remiss till KTH. Underlaget från lärosätet kom in den 24 september 2018. UKÄ erbjöd också studentkåren att lämna ett skriftligt underlag om lärosätets tillämpning av de aktuella reglerna. Studentkåren har lämnat synpunkter.

UKÄ har remitterat ett utkast av rapporten till KTH för att ge lärosätet möjlighet att korrigera faktafel och rätta till eventuella missförstånd. KTH har kommit in med synpunkter på utkastet.

UKÄ:s rapporter från lärosätetillsynen publiceras på ämbetets webbplats, www.uka.se.

Tillgodoräknande

Bakgrund

Om en student vid en högskola i Sverige har gått igenom viss högskoleutbildning med godkänt resultat, har studenten rätt att tillgodoräkna sig detta för högskoleutbildning vid en annan högskola. Detta gäller dock inte om det finns en väsentlig skillnad mellan utbildningarna. Detta anges i 6 kap. 6 § första stycket högskoleförordningen (1993:100) (HF).

En student har rätt att tillgodoräkna sig annan utbildning än den som avses i 6 §, om de kunskaper och färdigheter som studenten åberopar är av en sådan beskaffenhet och har en sådan omfattning att de i huvudsak svarar mot den utbildning för vilken de är avsedda att tillgodoräknas. En student får även tillgodoräknas motsvarande kunskaper och färdigheter som har förvärvats i yrkesverksamhet. Det framgår av 6 kap. 7 § HF.

Beslut om tillgodoräknande av utbildning eller yrkesverksamhet får överklagas till Överklagandenämnden för högskolan (12 kap. 2 § 4 HF).

I ESG standard 1.4 anges att lärosätena på ett konsekvent sätt ska tillämpa fördefinierade och publicerade regler om bl.a. erkännande. I riktlinjerna till denna standard anges följande:

”Rättvist erkännande av examina för högre utbildning, studieperioder och reell kompetens, inklusive erkännande av icke-formellt och informellt lärande, är grundläggande komponenter för att säkerställa studenternas progression i sina studier och samtidigt främja rörligheten.

Ändamålsenliga processer är beroende av att lärosätets praxis för erkännande är i linje med principerna i Lissabonkonventionen om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen samarbete med andra lärosäten, kvalitetssäkringsorgan och det nationella ENIC/NARIC-centret i syfte att säkerställa att erkännande görs på ett likvärdigt sätt i hela landet.”

Underlaget från lärosätet

Rättssäker och likvärdig handläggning av tillgodoräknandeärenden
UKÄ har bett lärosätet att redogöra för hur lärosätet säkerställer att handläggningen av tillgodoräknandeärenden sker på ett rättssäkert och likvärdigt sätt inom lärosätet. Ämbetet har även bett lärosätet att bifoga eventuella styrdokument.

Stickprov

UKÄ har upplyst lärosätet om att ämbetet avser att stickprovsvis undersöka beslutsmotiveringar, handläggningstider och överklagandehänvisningar i ett antal tillgodoräknandeärenden.

Ämbetet har bett lärosätet att bifoga en lista över samtliga beslut i ärenden om tillgodoräknande som fattats under perioden 1 januari–30 juni 2018.

UKÄ har valt ut tio ärenden från listan och bett lärosätet att bifoga ansökan, beslut och överklagandehänvisning för respektive ärende. Ämbetet har även bett lärosätet att ange handläggningstid och bifoga utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende.

Lärosätets svar

KTH har bifogat styrdokumenterna *Riktlinje för tillgodoräknande av högskoleutbildning inklusive bedömning av reell kompetens* och *Anvisning för handläggning av ärenden om tillgodoräknande av hel kurs på grund- och avancerad nivå* och svarat i huvudsak följande.

Styrdokumenterna finns på lärosätets webb. Tillhörande processbeskrivning och beslutsmallar i word-format finns också tillgänglig på webben. I november 2017 beslutade förvaltningschefen att den nuvarande processen för handläggningen av tillgodoräkningen (och examina) ska ändras till en sammanhållen process. Handläggningen ska samordnas centralt vid lärosätets universitetsförvaltning för att garantera att ansökningar om tillgodoräkningen på alla utbildningsnivåer handläggs enhetligt och standardiserat.

Studentkårens svar

Studentkåren har svarat att den inte har några formella synpunkter men att lärosätet bör vidareutveckla rutinerna för tillgodoräknande av MOOCs i ordinarie utbildning och att mer praktiska rutiner behövs för att detta ska kunna ske ”utanför papperet”.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Rättssäker och likvärdig handläggning av tillgodoräknandeärenden

UKÄ konstaterar att lärosätet genom *Riktlinje för tillgodoräknande av högskoleutbildning inklusive bedömning av reell kompetens* och *Anvisning för handläggning av ärenden om tillgodoräknande av hel kurs på grund- och avancerad nivå* har styrdokument som syftar till att säkerställa en enhetlig och rättssäker handläggning av ärenden om tillgodoräkningen.

UKÄ noterar att KTH:s anvisningar enligt rubriken endast avser tillgodoräknande av en hel kurs. I riktlinjen anges därutöver att prövningen av tillgodoräknande ska ”väga in syftet med utbildningen som helhet enligt fastställda kursplaner eller utbildningsplaner”. UKÄ vill framhålla att högskoleförordningens bestämmelser inte uppställer några hinder mot att en student ansöker om tillgodoräknande mot del av en kurs (se Överklagandenämnden för högskolans beslut 2005-02-18, reg. nr 41-35-05). UKÄ utgår mot denna bakgrund från att KTH justerar styrdokumentet.

I övrigt har UKÄ inga synpunkter på dokumentens innehåll.

Stickprov

Beslutsmotiveringar

Ett beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende ska enligt 20 § första stycket förvaltningslagen (1986:223), i lydelsen som var gällande före den 1 juli 2018 (FL), innehålla de skäl som har bestämt utgången, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Skälen får enligt 20 § första stycket 1 FL dock utelämnas helt eller delvis om beslutet inte går någon part emot.

UKÄ har granskat tio ärenden och i ett av dem avslag lärosätet studentens ansökan om tillgodoräknande (A-2018-0659). I motiveringen av beslutet anges endast att de åberopade kurserna inte motsvarar kurserna på avancerad nivå inom ramen för det aktuella programmet. UKÄ anser att motiveringen hade kunnat vara tydligare i fråga om de omständigheter som lärosätet fäst vikt vid. I motiveringen finns heller ingen hänvisning till tillämpliga rättsregler. UKÄ vill påpeka att den nya förvaltningslagen (2017:900) som trädde i kraft den 1 juli 2018 ställer krav på att en beslutsmotivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande (32 § första stycket nämnda lag).

Handläggningstider

Varje ärende där någon enskild är part ska enligt 7 § FL handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Vad dessa krav på handläggningen mer konkret innebär är dock inte närmare reglerat. En bedömning får därför göras i varje enskilt fall av om kraven enligt bestämmelsen är uppfyllda. Vid denna bedömning får ärendenas karaktär beaktas, exempelvis kan ett tillgodoräknande-ärende som kräver en mer omfattande utredning motivera en längre handläggningstid.

Styrdokumentet *Riktlinje för tillgodoräknande av högskoleutbildning inklusive bedömning av reell kompetens* anger att en ansökan om tillgodoräknande ska behandlas så fort det är möjligt och senast inom tre månader från det att en fullständig ansökan har inkommit till lärosätet. Beslut om tillgodoräknande för de som antas till en senare del av ett utbildningsprogram vid lärosätet ska beslutet normalt fattas i samband med eller i direkt anslutning till antagningen.

I ett av de granskade ärendena var handläggningstiden drygt tio veckor, vilket framstår som något för långt. UKÄ utreder dock inte om det finns godtagbara förklaringar till handläggningstiden i ärendet utan utgår från att KTH beaktar detta uttalande när lärosätet ser över sin hantering av ärenden om tillgodoräknande. I de övriga nio ärendena var handläggningstiden som längst fem veckor, varav fem ärenden avgjordes inom en vecka. UKÄ bedömer att lärosätet därmed uppfyller förvaltningslagens krav på en snabb handläggning.

Överklagandehänvisningar

För en redogörelse av den rättsliga regleringen, se avsnittet ”Överklagande och klagomål” nedan.

I det beslut i vilket lärosätet avslag studentens ansökan om tillgodoräknande har lärosätet bifogat en överklagandehänvisning i enlighet med förvaltningslagens bestämmelser.

Studentinflytande

Bakgrund

Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenterna. Studenterna ska ha rätt att utöva inflytande över utbildningen vid högskolorna. Högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen. Detta framgår av 1 kap. 4 och 4 a §§ högskolelagen (1992:1434) (HL).

Studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation (2 kap. 7 § HL). Om beslut kräver en bedömning av uppläggning, genomförande av eller kvalitet i utbildningen, eller om beslut kräver en bedömning av organisation av eller kvalitet i forskningen, ska besluten fattas av personer med vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Om sådana bedömningar ska göras av en grupp personer ska majoriteten av personerna i gruppen ha vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Styrelsen får dock besluta att en sådan majoritet inte behövs om det finns särskilda skäl. Det framgår av 2 kap. 6 § HL.

Av 2 kap. 14 § högskoleförordningen (1993:100) (HF), framgår följande om studentrepresentation. Om beslut ska fattas eller beredning genomföras av en enda person ska information lämnas till och samråd ske med en studentrepresentant i god tid före beslutet eller slutförandet av beredningen. Om beslut fattas av en grupp av personer enligt vad som anges i 2 kap. 6 § HL har studenterna rätt att vara representerade med minst tre ledamöter. Antalet studentrepresentanter i en sådan grupp får dock vara färre om det finns särskilda skäl med hänsyn till det totala antalet ledamöter i gruppen. I övrigt beslutar en högskola själv om sådan rätt till representation för studenterna som avses i 2 kap. 7 § HL.

Av ESG standard 1.2 framgår bland annat att lärosätena ska ha processer för utformning och inrättande av utbildningar. Bland riktlinjerna för standarden nämns att utbildningarna ska utformas i dialog med studenterna och att när de inrättas ska en formell process följas.

Utbildningarna ska granskas och revideras regelbundet i dialog med studenter och andra intressenter. Det framgår av riktlinjerna för standard 1.9 som handlar om kontinuerlig uppföljning och regelbunden granskning av utbildningarna.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bett lärosätet att besvara ett antal frågor om studentinflytande.

A. Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

A.1 Hur säkerställer lärosätet att reglerna om studentrepresentation följs? Har lärosätet fastlagda principer, riktlinjer eller liknande dokument för hur studentinflytandet ska förverkligas på alla nivåer inom lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.

A.2 Har lärosätet och studentkåren kommit överens om i vilka organ som studenterna ska vara representerade? Bifoga i så fall överenskommelsen. Om en sådan överenskommelse saknas, bifoga en lista över samtliga beredande och beslutande organ som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation.

A.3 Finns det organ där studenterna inte är representerade (och där beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation)? Om så är fallet ange vilka dessa organ är och anledningen till att studenterna inte är representerade i dem.

B. Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

Hur säkerställer lärosätet att denna regel följs? Har lärosätet fastlagda principer, riktlinjer eller liknande dokument som gör klart för personalen hur den ska gå till väga för att informera och samråda med studentrepresentanter i god tid? Bifoga i så fall dokumentet.

Stickprov

UKÄ har också upplyst KTH om att ämbetet kommer att granska lärosätets åtgärder för att säkerställa studentinflytandet när beslut fattas eller beredning genomförs av en enda person.

UKÄ har upplyst KTH om att granskningen kommer att göras genom att UKÄ stickprovsvis väljer ut ett antal beslut och ställer frågor till lärosätet. Ämbetet har bett lärosätet att bifoga en lista över samtliga beslut som fattats av skolchefer under perioden 1 januari – 30 juni 2018.

UKÄ har valt ut tio ärenden och bett KTH att bifoga dokumentation i respektive ärende som visar hur lärosätet säkerställt studentinflytandet. Om sådan dokumentation skulle saknas har UKÄ bett lärosätet att ange anledningen till det. För det fall information och samråd med studentrepresentant inte har skett enligt 2 kap. 14 § HF i ärendena, har UKÄ bett lärosätet att ange anledningen till det.

Lärosätets svar

KTH har kommit in med dokumenten *Riktlinjer för studentinflytande vid KTH* (innefattande lista över KTH:s centrala organ, samtliga med studentrepresentation) och *Kungl. Tekniska högskolans Arbetsordning* samt en lista över skolornas beredande och beslutande organ med studentrepresentation. Lärosätet har också gett in en lista med samtliga beslut som fattats av skolchefer under perioden 1 januari – 30 juni 2018.

KTH har anfört bl.a. följande.

Studentinflytandet syftar till att säkerställa en hög kvalitet i KTH:s verksamhet. I *Riktlinjer för studentinflytande vid KTH* beskrivs hur studentinflytandet ska bedrivas på KTH. Där framgår också att THS har representanter i samtliga beslutande och beredande organ på central nivå.

Av *Kungl. Tekniska högskolans Arbetsordning* framgår att skolchefen leder skolans arbete och ansvarar mot rektor för skolans verksamhet samt representerar skolan i utbildningsfrågor. Skolorna har ansvar för den utbildning som bedrivs på skolorna. I skolornas ledning ingår en grundutbildningsansvarig (GA) och en forskarutbildningsansvarig (FA). I styrdokumentet *Riktlinjer för studentinflytande vid KTH* framgår att

varje skola ska ha rutiner för studentinflytandet i sin organisation, inklusive för hur samråd ska ske då beredning genomförs eller beslut fattas av en enskild person och att dessa ska vara framtagna i samråd med Tekniska Högskolans studentkår (THS).

Studenterna är representerade, eller har erbjudits representation, i skolornas strategiska råd, grundutbildningsutskott eller liknande, forskarutbildningsutskott eller liknande och programråd, kvalitetsråd eller programkonferenser. Studenter är också representerade i de flesta av skolornas ledningsgrupper. Några skolor har inte studenter representerade i skolans krisgrupp, men kan kalla in en studentrepresentant vid behov. Grupperingar på skolorna utan studentrepresentation, som t.ex. studierektorsnätverk eller grupper för programansvariga på masterprogram, är inte av beredande eller beslutande karaktär.

KTH genomför under våren och hösten 2018, tillsammans med representanter från THS, en översyn av befintliga styrdokument för studentinflytande. I översynen ingår också att se över hur studentrepresentationen i olika organ ska se ut och regleras, samt hur beslutsmallar kan utformas för att stödja studentinflytandet. En del av arbetet som planeras till hösten är dialog och förankring vid KTH:s skolor där mycket av den studentnära beredningen och beslutsfattandet sker.

En viktig del av studentinflytandet sker via kursvärderingar och kursnämnder. För kurser på samtliga nivåer gäller att kursvärdering, kursnämnd och kursanalys ska genomföras efter varje kursomgång. Resultatet av kursvärderingen och kursnämnden är ett viktigt underlag till lärarens kursanalys. I de fall kursen ingår i ett utbildningsprogram ingår kursanalysen i den programanalys som respektive programansvarig sammanställer årligen. Programanalyserna utgör i sin tur underlag till det material respektive skolledning förbereder inför årliga kvalitetsdialoger med KTH:s ledning och representant från THS. Därigenom påverkar studenternas synpunkter i kursvärderingarna såväl kursernas genomförande som utbildningsprogrammets utveckling.

Stickprov

Lärosätet har kommit in med de begärda stickproven.

Studentkårens svar

Studentkåren har anfört bl.a. följande.

År 2013 tog KTH tillsammans med THS fram *Riktlinjer för Studentinflytande* som nu håller på att revideras och ett nytt dokument är förhoppningsvis klart hösten 2018. Revideringen görs eftersom studentinflytandet har ändrats med tiden samt att förankringen av dokumentet i verksamheten har varit nästintill icke existerande. Det nya dokumentet är tänkt att göra det mer klart för KTH:s anställda hur de konkret kan arbeta för att tillsammans med THS utöva studentinflytande i sina kurser, program och skolor. KTH:s nya riktlinjer verkar lovande men studentkåren har ännu inte fått se dem.

KTH har på central nivå ett starkt samarbete med studentkåren, där utövandet av studentinflytande inte har setts som en laglig skyldighet utan har uppmuntrats starkt för att förbättra studenternas möjlighet till en utbildning av hög kvalitet. Ute i verksamheten är det inte alltid lika självklart och förutsättningarna beror på huruvida de

individuella skolorna har system för att uppmuntra studentinflytande och huruvida enskilda lärare stödjer det och använder studenternas synpunkter.

Studentkåren har tillsammans med KTH kommit överens om vilka forum studenterna får vara representerade. Med det sagt finns det fortfarande forum som är oklara i vilken grad de bereder frågor som påverkar studenterna. Detta gäller främst avdelningsnivån samt skolchefsrådet. Självfallet ska det finnas utrymme att diskutera känsliga ämnen utan behöva hämma sig för att en student sitter i rummet, men då kåren har sett att beredning har skett utan studenterna i vissa frågor, skulle ett förslag vara att studenterna är inbjudna på en del, alltså inte alla, av dessa möten så att frågor rörande studenterna kan tas upp då. Det finns även ett skolövergripande nätverk för utbildningsadministrativa chefer där kåren upplever en ovilja att bjuda in kåren trots att frågorna som diskuteras ofta är relevanta för studenter.

KTH har en tendens att låta nästintill samtliga grupperingar vara rådgivande och låta rektorn vara beslutsfattaren. Detta skapar en stress när studenterna inte får vara med i beredningen samt en tröskel att påverka KTH eftersom det inte finns utrymme för diskussion på de beslutsmöten som rektorn har.

I dagsläget får max två studentrepresentanter delta i rekryterings- och befordringsärenden. För att matcha antalet lärarrepresentanter borde studenterna få ha tre representanter. Studentkåren ser inte att det finns några särskilda skäl till att begränsa antalet studenter under ärendena.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

Studenterna har rätt att vara representerade i alla beslutande och beredande organ inom ett lärosäte, om organets verksamhet har betydelse för utbildningen och studenternas situation. För att säkerställa de bästa förutsättningarna för studentinflytande bör lärosätena ha fastlagda principer för hur inflytandet ska förverkligas på alla nivåer inom lärosätet. Detta anges i propositionen *Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande*.¹

KTH har svarat att man har regler för studentinflytande och bifogat dokumenten. UKÄ konstaterar att KTH har regler som syftar till att säkerställa hur studenterna ska ges möjlighet till inflytande i frågor som rör utbildning. Efter en genomgång av dokumenten bedömer UKÄ att lärosätet har förutsättningar för att säkerställa att reglerna om studentrepresentation följs på alla nivåer i enlighet med vad som uttalats i propositionen.

Av studentkårens svar framgår att studentinflytandet i huvudsak fungerar bra på central nivå. Studentkåren har dock ifrågasatt att det saknas studentrepresentation i vissa forum. Vidare har studentkåren påpekat vissa brister i studentinflytandet på lokal nivå. Ämbetet noterar att det enligt lärosätet pågår en översyn av frågor som rör studentinflytande och att kåren deltar i detta arbete. I denna del har lärosätet också framfört att det planeras dialog och förankring vid lärosätets skolor under hösten 2018. Ämbetet förutsätter att KTH tillsammans med studentkåren arbetar vidare med

¹ Prop. 2008/09:154 s. 41.

frågorna för att säkerställa att studentinflytandet kan förverkligas på alla nivåer inom lärosätet.

KTH har även anfört att studenterna finns representerade i de flesta av skolornas ledningsgrupper.

I propositionen *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan* anges att studenterna bör ha rätt att vara representerade i beredande organ av stadigvarande natur och alltid i beredande organ och utredande organ av större betydelse för studenterna som exempelvis ledningsgrupper, översynsgrupper och utredningar. I propositionen anges också att även frågor om till exempel budget, resurser och administration är av stor betydelse för utbildningen och studenternas situation.²

Rätten till representation ska gälla alla beslut och all beredning som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation, och inte bara vid sådant beslutsfattande som omfattas av kravet på vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Detta anges i propositionen *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*. Vidare betonar regeringen att det bör vara naturligt för ett lärosäte att inte låta rätten till deltagande i en grupp vara avhängig av vilka frågor som behandlas i gruppen vid olika tillfällen.³

Mot denna bakgrund ifrågasätter UKÄ att studenterna inte är representerade i samtliga ledningsgrupper. UKÄ utgår från att KTH gör en förnyad bedömning av studentrepresentationen i de ledningsgrupper där studenterna inte finns representerade.

Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

Högskoleförfattningarnas bestämmelser ger även studentrepresentanterna rätt till information och samråd när en person vid lärosätet bereder eller fattar beslut som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. Syftet med regeln om samråd med studentrepresentanter är att garantera studenternas inflytande när ärenden inte hanteras i någon grupp, utan bereds eller beslutas av en ensam befattningshavare. Det är ledningarna för lärosätena som ansvarar för att de har rutiner för hur samrådet med studentrepresentanter ska gå till i sådana fall. UKÄ anser att lärosätena i samverkan med studentkårerna bör ta fram rutiner eller riktlinjer för att säkerställa att även enskilda befattningshavare samråder med studentrepresentanter i god tid före slutförandet av beredningen eller före beslutet. Om det finns utrymme för anteckningar om samråd på lärosätenas beslutsblanketter är risken mindre för att samrådet glöms bort.⁴

UKÄ konstaterar att i *Riktlinjer för studentinflytande vid KTH* hänvisar KTH till en bilaga där innehållet i 2 kap. 14 § HF återges. I riktlinjerna anges också att lärosätets skolor ska ha rutiner och riktlinjer för studentinflytande. Rutinerna ska bl.a. fastställa hur samråd genomförs när beslut fattas eller beredning genomförs av en enda person. UKÄ har inte tagit del av skolornas rutiner och riktlinjer men vill framhålla att det kan vara värdefullt om beslutsfattarna får tydliga instruktioner om hur information och samråd enligt 2 kap 14 § HF ska gå till. Som exempel kan anges att risken är mindre för att samråd glöms bort om det finns utrymme för anteckningar om samråd

² Prop. 1999/2000:28 s. 28–29.

³ Prop. 2009/10:149 s. 39.

⁴ Högskolans regler i praktiken – erfarenheter från Högskoleverkets tillsynsbesök 1998–2012 s. 11.

på lärosätenas beslutsblanketter. Mot denna bakgrund anser UKÄ att det är lämpligt att lärosätets *Riktlinjer för studentinflytande vid KTH* vidareutvecklas i syfte att säkerställa att bestämmelsen tillämpas på ett korrekt sätt.

Stickprov

Beträffande ett beslut om att inrätta en kurs (S-2018-0990) har KTH upplyst om att samråd inte har skett med studentrepresentanter i samband med beslutet. Lärosätet har bl.a. anfört att det därefter tagits fram ett förslag på en förbättrad process som bl.a. innebär att beredning ska ske i god tid innan beslut fattas. KTH har vidare beträffande ett beslut om utseende av en masterprogramansvarig (S-2016-0945) upplyst om att samråd inte har skett med studentrepresentanter i samband med beslutet. Lärosätet har förklarat att rutinerna därefter gjorts om och att studentrepresentanter nu får möjlighet att vara med i beredningen av liknande beslut. KTH har också gett in ett beslut om revidering av en utbildningsplan (M-2018-0197) och förklarat att utbildningsplanen diskuterats på Grundutbildningsutskottet där det finns studentrepresentation. UKÄ konstaterar att samråd och information enligt 2 kap. 14 § HF inte har skett i dessa ärenden. UKÄ förutsätter att lärosätet vidtar åtgärder så att detta inte upprepas.

UKÄ konstaterar att KTH har svarat att ett av besluten, införande av nya Ladok (M-2018-0492), avser en tidplan för införandet. KTH har förklarat att införandet av nya Ladok diskuterades på Grundutbildningsutskottet där studentkåren finns representerad. KTH har vidare anfört att information och samråd inte har skett för två beslut om att utse prefekter (A-2018-1016, A-2018-0317), ett beslut om arbetsgrupp (A-2018-0772), ett beslut om strategiskt råd (A-2018-0426), ett beslut om fördelning fakultetsanslag (A-2018-0325) och ett beslut om att upphöra med arbetsmiljögrupp (A-2018-0073). Lärosätet har förklarat att besluten inte är av sådan karaktär att de berör utbildning eller studenters situation. UKÄ har inte tidigare haft anledning att ta ställning till den närmare omfattningen av studenternas rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation enligt 2 kap. 7 § HL och 2 kap. 14 § andra stycket HF. Ämbetet anser att denna bedömning bör göras utifrån ett bredare underlag och avser därför att utreda frågan vidare i ett annat sammanhang för att ge fler lärosäten och studentorganisationer möjlighet att lämna synpunkter. UKÄ uttalar sig därför inte vidare om de sju besluten.

Kurs- och utbildningsplaner

Bakgrund

All utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska bedrivas i form av kurser. Kurser får sammanföras till utbildningsprogram. För varje kurs ska det finnas en kursplan och i den ska följande anges: kursens nivå, antal högskolepoäng, mål, krav på särskild behörighet, formerna för bedömning av studenternas prestationer och övriga föreskrifter som behövs. För ett utbildningsprogram ska det finnas en utbildningsplan. I utbildningsplanen ska anges vilka kurser som programmet omfattar, kraven på särskild behörighet och övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 13–17 §§ högskoleförordningen (1993:100) (HF).

Före den 1 januari 2011 innehöll högskoleförordningen mer detaljerade krav på innehållet i kurs- och utbildningsplanerna. Planerna skulle utöver nuvarande krav även ange bland annat när planen eller en ändring av den skulle börja gälla och de övergångsbestämmelser som behövdes.

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) fastställde med anledning av avregleringen 2011 rekommendationer om bland annat innehållet i kurs- och utbildningsplaner för sina medlemmar, REK 2011:1, dnr 10/118. De uppgifter som högskolorna tidigare varit skyldiga att skriva in i sina kurs- och utbildningsplaner rekommenderade SUHF även borde ingå i planerna efter förordningsändringen.

Kursplaner och utbildningsplaner är grundläggande styrdokument för ett lärosäte och viktiga i såväl pedagogiskt som rättsligt hänseende.

De regler som anges i kurs- och utbildningsplaner är föreskrifter i den mening som avses i 8 kap. regeringsformen. Reglerna i planerna är alltså av samma karaktär som lagar beslutade av riksdagen och förordningar beslutade av regeringen. Det innebär att reglerna är bindande, gäller generellt och måste följas av såväl lärosätens personal som studenter.

I ESG standard 1.2 om utformning och inrättande av utbildningar anges bland annat att lärosätena ska ha processer för utformningen och inrättandet av utbildningar. Den examen som en utbildning leder till ska vara tydligt specificerad. Av riktlinjerna till standarden framgår bland annat att utbildningarna ska innehålla uppgifter om studenternas förväntade arbetsinsats, till exempel uttryckt i ECTS.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara ett antal frågor om kurs- och utbildningsplaner.

1. Har lärosätet beslutat om egna regler för vad kurs- och utbildningsplaner ska innehålla utöver vad som anges i högskoleförordningen? Bifoga i så fall dessa regler.
2. Hur har beslut om fastställande av kurs- och utbildningsplaner delegerats inom lärosätet? Bifoga arbetsordningen.
3. Hur säkerställer lärosätets ledning att kursplaner och utbildningsplaner innehåller de uppgifter som anges i högskoleförordningen och eventuella lokala regler?

UKÄ har upplyst lärosätet om att granskningen kommer att göras genom att UKÄ stickprovsvis väljer ut ett antal kurser och program för att undersöka hur lärosätet följer bestämmelserna om kurs- och utbildningsplaner för de utvalda kurserna och programmen. Lärosätet ombads att bifoga listor över samtliga kurser som genomfördes vårterminen 2018 och samtliga utbildningsprogram där studenter antogs under vårterminen.

Utifrån lärosätets listor har UKÄ valt ut tio kurser och fem program.

UKÄ har upplyst om att granskningen kommer att avse att

- planerna har fastställts i god tid innan utbildningen startar
- tidpunkt för ikraftträdande anges i planerna
- planerna innehåller det som anges i HF och eventuella lokala regler
- det går att utläsa av utbildningsplanen vilken examen utbildningen leder till
- examinationsformerna regleras tydligt i kursplanerna.

Lärosätets svar

Lärosätet har svarat följande. I styrdokumentet *Riktlinje om inrättande av kurs på förberedande nivå, grundnivå och avancerad nivå* och *Riktlinje om utbildningsplan för program på förberedande nivå, grundnivå och avancerad nivå* anges vad kurs- och utbildningsplaner ska innehålla. Under våren 2018 har också nya mallar för kurs- och utbildningsplaner tagits fram. Beslut om utbildningsplaner och kursplaner delegeras till skolchefer, vilket framgår av Delegationsordning för KTH.

Studentkårens svar

Studentkåren har svarat följande. Kåren ser ett problem med att examinationsformer definieras vagt, vilket lämnar utrymme för att byta eller förändra examinationsformer under kursens gång. Självfallet ska det kunna ändras mellan kursomgångar men att oklarheten försämrar studenternas möjlighet att planera sin utbildning. I praktiken har kåren väldigt lite studentinflytande över kursplanerna. Ett gott exempel är den kursplansgranskningsnämnd som har startat i EECS-skolan där studentrepresentation finns, och kåren vill att KTH tar inspiration till de andra skolorna.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Lärosätet har kommit in med de begärda tio kursplanerna och de fem utbildningsplanerna.

Planerna har fastställts i god tid innan utbildningen startat

Regler i kursplaner och utbildningsplaner syftar bland annat till att informera om vad som gäller för en kurs respektive ett program. Av högskoleförordningen framgår att kraven på särskild behörighet ska anges i kurs- och utbildningsplaner. Utgångspunkten är därför att kursplaner och utbildningsplaner ska beslutas och finnas tillgängliga i god tid innan utbildningen startar, men några regler för när planerna ska vara beslutade finns inte.

För att få ett bredare underlag vid bedömningen av om kurs- och utbildningsplaner är beslutade och finns tillgängliga i god tid innan utbildningen startar har UKÄ skickat en remiss till samtliga universitet och högskolor med statlig huvudman samt till Sveriges förenade studentkårer (SFS). UKÄ har därefter redogjort för sitt ställningstagande i en tillsynspromemoria (reg.nr 32-00481-17). I promemorian framgår att UKÄ anser att kursplaner för fristående kurser och utbildningsplaner för program bör vara fastställda och tillgängliga för studenterna senast den dag som den fristående

kursen eller programmet öppnar för anmälan. Vad gäller kurser som ingår i ett program har några remissinstanser påpekat att utbildningsprogram ofta sträcker sig över flera år och att det därför i vissa situationer kan finnas behov av att revidera kursplanen för de kurser som ingår i programmet. Vissa remissinstanser har egna riktlinjer om att kursplaner för kurser inom program ska vara fastställda senast två månader innan kursstart, en synpunkt som även framförts av Myndigheten för tillgängliga medier. UKÄ anser att viss flexibilitet bör kunna medges vad gäller t.ex. kursinnehåll och kurslitteratur för kurser inom program, om det av kvalitetsskäl konstateras ett behov av revidering av kursen. UKÄ anser mot denna bakgrund att det bör vara möjligt att fastställa revideringar av detta slag senast åtta veckor innan kursstart. Även beträffande kurser inom ett program kan det dock vara aktuellt att beakta de rättssäkerhetsaspekter som gör sig gällande i frågor om behörighet och urval till kurserna. Detta talar för att revideringar av kursplanernas föreskrifter i sådana frågor kan behöva fastställas och göras tillgängliga för studenterna tidigare än åtta veckor innan kursstart. Vad som då kan anses som en lämplig tidpunkt beror bland annat på när på året kursen startar, varför frågan om god tid innan kursstart får avgöras från fall till fall.

UKÄ har granskat om kurs- och utbildningsplanerna har fastställts i god tid. Fastställandedatum anges inte i de granskade planerna. Ämbetet har vid granskningen utgått från de uppgifter om fastställsedatum, alternativt datum för revidering, som lärosätet lämnat i sitt remissvar och som hämtats från lärosätets kurs- och planeringsverktyg. Bedömningen har skett i förhållande till antagningen till vårterminen 2018. Av uppgifterna framgår att kurs- och utbildningsplanerna har fastställts i god tid innan utbildningen startar.

Tidpunkt för när planerna börjar gälla

UKÄ instämmer i SUHF:s rekommendationer om att det i kurs- och utbildningsplaner bör anges när planen eller ändringen av den börjar gälla, såsom det tidigare krävdes enligt HF (före den 1 januari 2011).

UKÄ konstaterar att lärosätets *Riktlinje om utbildningsplan för program på förberedande nivå, grundnivå och avancerad nivå* anger att utbildningsplaner ska innehålla uppgift om för vilken grupp den antagna utbildningsplanen gäller. Däremot saknar lärosätets *Riktlinje om inrättande av kurs på förberedande nivå, grundnivå och avancerad nivå* regler om att det i kursplanen ska anges när den börjar gälla. UKÄ anser att det är lämpligt att detta anges i riktlinjen.

De kurs- och utbildningsplaner UKÄ granskat anger i samtliga fall när planerna börjar gälla.

Planerna innehåller det som anges i högskoleförordningen och eventuella lokala regler

I en kursplan ska anges kursens nivå, antal högskolepoäng, mål, krav på särskild behörighet, formerna för bedömning av studenternas prestationer och de övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 15 § HF.

I utbildningsplanen ska anges de kurser som programmet omfattar, kraven på särskild behörighet och de övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 17 § HF.

UKÄ konstaterar att samtliga granskade kursplaner anger kursens nivå, antal högskolepoäng och mål.

När det gäller krav på särskild behörighet anger en av kursplanerna (*Examensarbete inom reglerteknik, avancerad nivå*) överhuvudtaget inte några behörighetskrav. I andra kursplaner är kraven otydligt formulerade. I en av kursplanerna (*Finansiell matematik*) anges som behörighetskrav ”någon grundkurs i matematisk analys på universitetsnivå” och ”någon grundkurs i sannolikhetsteori på universitetsnivå” med vissa preciseringar om vad kurserna ska innehålla. Det framgår dock inte hur många högskolepoäng som krävs för behörighet och det är vidare oklart om de angivna behörighetskraven är alternativa eller kumulativa. I två kursplaner (*Tillverkningsteknik och Verksamhetsförlagd utbildning för medicinsk teknik*) anges vilka kurser som krävs för behörighet men inte hur många högskolepoäng dessa omfattar, medan det i en annan kursplan (*Examensarbete inom industriell ekonomi, avancerad nivå*) anges som ett behörighetskrav ”240 hp totalt” utan att det förtydligas vilken utbildning som åsyftas. Det kan även noteras att behörighetskraven i en av kursplanerna (*Brokonstruktion*) är angivna på engelska, trots att kursplaner ska vara skrivna på svenska.

Kursplaner är viktiga styrdokument och syftar bl.a. till att ge information om utbildningen. Ur ett studentperspektiv är det således av vikt att det i kursplanen tydligt anges vad som gäller i fråga om bl.a. särskild behörighet. UKÄ anser att lärosätet bör se över hur kraven på särskild behörighet anges i kursplanerna.

UKÄ konstaterar att kursplanen för *Examensarbete inom reglerteknik, avancerad nivå* finns rubriker för ”Innehåll” och ”Litteratur” men inget innehåll finns angivet under dessa rubriker.

Utbildningsplanerna för *Kompletterande pedagogisk utbildning* och *Kompletterande pedagogisk utbildning för ämneslärarexamen i matematik, naturvetenskap och teknik för forskarutbildade* innehåller länkar till lärosätets antagningsordning respektive lärosätets och Stockholms universitets regelverk. Detta är inte förenligt med lärosätets *Riktlinje om utbildningsplan för program på förberedande nivå, grundnivå och avancerad nivå* som anger att utbildningsplan inte ska innehålla länkar eller hänvisa till en webbsida.

UKÄ utgår från att lärosätet åtgärdar de aktuella kurs- och utbildningsplanerna så att de överensstämmer med lärosätets riktlinjer.

Det går att utläsa av utbildningsplanen vilken examen utbildningen leder till

Enligt 6 kap. 17 § HF ska det i utbildningsplanen anges de övriga föreskrifter som behövs. I ESG standard 1.2 om utformning och inrättade av utbildningar anges bland annat att den examen som en utbildning leder till ska vara specificerad.

UKÄ konstaterar att utbildningsplanerna anger vilken examen utbildningarna leder till i de fall det är aktuellt.

Examinationsformerna ska regleras tydligt i kursplanerna

Enligt 6 kap. 15 § HF ska formerna för bedömningen av studenternas prestationer anges i kursplanen. Regler i kursplaner om bland annat examinationsform utgör

grunden för examinatorns myndighetsutövning, när hon eller han fattar beslut om betyg. Reglerna har också till syfte att informera studenten om vad som gäller för en särskild kurs. Mot denna bakgrund är det viktigt att kursplanens regler om examinationsformer är tydliga.

I en av de granskade kursplanerna (*Brokonstruktion*) anges ”Tentamen, 3 hp” som examinationsform. Det anges dock inte om det rör sig om en muntlig eller skriftlig tentamen, vilket inte kan anses vara förenligt med kravet på att examinationsformen ska regleras tydligt i kursplanen. UKÄ förutsätter att lärosätet åtgärdar reglerna så att examinationsformen framgår av kursplanen.

I övriga kursplaner bedömer UKÄ att examinationsformerna är tydligt angivna.

Kursvärderingar

Bakgrund

Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenter. Högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen. Det framgår bland annat av 1 kap. 4 och 4 a §§ högskolelagen (1992:1434) (HL).

Lärosätet ska ge de studenter som deltar i eller har avslutat en kurs en möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på kursen genom en kursvärdering som anordnas av lärosätet. Lärosätet ska sammanställa kursvärderingarna samt informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska hållas tillgängliga för studenterna. Det framgår av 1 kap. 14 § högskoleförordningen (1993:100) (HF).

I ESG standard 1.9 anges följande. Lärosätet ska kontinuerligt följa upp och regelbundet granska utbildningarna för att säkerställa att studenterna uppnår uppsatta mål och att utbildningarna motsvarar studenternas och samhällets behov. Granskningarna ska leda till kontinuerlig förbättring av utbildningarna. Åtgärder som planeras eller genomförs till följd av en granskning ska kommuniceras till samtliga berörda.

Av riktlinjerna till standard 1.9 framgår att regelbunden uppföljning, granskning och revidering av utbildningarna innefattar utvärdering av bland annat studenternas förväntningar, behov och nöjdhet när det gäller utbildningen.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara ett antal frågor om kursvärderingar.

A. Genomförande och sammanställning av kursvärderingar

- A.1 Vilka åtgärder vidtar lärosätet för att säkerställa att kursvärderingar genomförs och sammanställs? Finns rutiner, riktlinjer eller liknande dokument om kursvärderingar som är gemensamma för hela lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.
- A.2 Genomför lärosätet kursvärderingar för verksamhetsförlagda kurser?
- A.3 Genomför lärosätet kursvärderingar för examensarbetskurser?

B. Information om resultatet och eventuella beslut om åtgärder

- B.1 Vilka åtgärder vidtar lärosätet för att säkerställa att studenterna informeras om resultatet och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingar? Finns rutiner, riktlinjer eller liknande dokument om information om resultat som är gemensamma för hela lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.
- B.2 Redogör för hur studenterna som utvärderat kursen informeras om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Redogör för hur studenterna ges samma information i samband med kursstarten.
- B.3 Redogör för hur resultaten hålls tillgängliga för studenterna.

C. Utveckling av utbildningar

Syftet med kursvärderingarna är att de ska leda till förbättringar och utveckling av utbildningarna. Ge om möjligt exempel där studenternas erfarenheter och synpunkter lett till åtgärder och kursens utveckling och förbättring.

Stickprov

UKÄ har informerat om att avsikten är att stickprovsvis undersöka hur lärosätet har följt reglerna om kursvärderingar för de kurser som genomfördes under vårterminen 2018 och att UKÄ därför kommer att välja ut ett antal kurser och be lärosätet redogöra för hur reglerna har följts för dessa kurser.

UKÄ har därefter informerat lärosätet om att granskningen kommer att avse de tio kurser som valts ut i frågan om kurs- och utbildningsplaner.

UKÄ har bett lärosätet bifoga sammanställningar av kursvärderingar för de tio kurserna. UKÄ har även bett lärosätet redogöra för hur reglerna om kursvärderingar har följts för de tio kurserna genom att svara på

- om resultat och eventuella beslut om åtgärder saknas för någon kurs, och i så fall ge en förklaring till det.
- hur lärosätet informerat om resultatet och eventuella beslut om åtgärder som föranletts av kursvärderingarna samt vilka studenter som informerats.
- hur resultaten har hållits tillgängliga för studenterna.

Lärosätets svar

Lärosätet har inkommit med Anvisning om kursvärdering och kursanalys vid KTH och svarat i huvudsak följande.

Kursvärderingar, kursnämnder och kursanalyser är en viktig del av KTH:s arbete med kurs- och programutveckling och en viktig byggsten i KTH:s kvalitetssäkringsarbete. Kursvärdering, kursnämnd och kursanalys ska genomföras efter varje genomförd kursomgång för kurser på alla nivåer i enlighet med Anvisning för kursvärdering och kursanalys vid KTH. Anvisningen omfattar också VFU-kurser och examensarbetskurser.

Kursvärderingen utgör, tillsammans med synpunkter och reflektioner från lärare och personal, underlag till kursanalysen. Kursanalysen ska bl.a. innehålla en sammanfattning av studenternas svar i kursvärderingen och förslag på eventuella förändringar av kursen. Av anvisningen framgår att kursanalysen ska tillgängliggöras på KTH:s webb för studenter, lärare och personer i ledande befattningar på KTH samt att kursansvarig ansvarar för att informera nästkommande studentgrupp om kursutvecklingsprocessen och kursanalysen. En uppföljning av skolornas arbete med kursvärdering och kursanalys genomförs under hösten 2018.

Studenternas synpunkter i kursvärderingen leder kontinuerligt till utveckling av KTH:s kurser. Som exempel kan nämnas att studenterna i kurserna Ekonomi och organisationsteori och Företagsekonomi och entreprenörskap efter genomförandet höstterminen 2017 önskar större utrymme för valfrihet vid examinationen för att bättre passa olika studenters lärtilar. Liknande examination som i kurserna ovan genomförs i kurserna Extern redovisning och Finansiering och organisationsteori som ges på vårterminen. Examinatorn har valt att redan i dessa kurser anpassa examinationen. Från att examinator på förhand har publicerat uppgifter för

studenterna att lösa och lämna in, får studenterna nu själva välja vad de vill redovisa, muntligt eller skriftligt, kopplat till de aktuella lärandemålen. Examinators uppfattning är att den nya examinationen har fungerat bättre än den tidigare och planerar därför att införa den också i höstens kurstillfällen av kurserna Ekonomi och organisationsteori och Företagsekonomi och entreprenörskap. I kursen Algoritmer, datastrukturer och komplexitet har studenter i kursvärderingen bl.a. önskat att få skicka in sina uppgifter via e-post, att det fanns mer filmat material tillgängligt som hjälp vid självstudier och att få hjälp med läsanvisningar för att göra instuderingen av kursens teorifrågor effektivare. Som ett resultat av studenternas synpunkter kommer hemuppgifterna till nästa kursomgång kunna postas elektroniskt via KTH:s lärplattform och kursanvisningarna kommer att utökas med länkar till illustrativa filmklipp och läsanvisningar till teorifrågor.

De delvis nya anvisningarna för kursvärdering och kursanalys som trädde i kraft under höstterminen 2017 innebär att KTH nu har gemensamma rutiner på alla skolor. De flesta examensarbeten vid KTH genomförs under vårterminen och för många examensarbetskurser genomfördes därför kursvärderingen enligt de nya anvisningarna för första gången under vårterminen 2018.

Studentkårens svar

Studentkåren har svarat följande. KTH har styrdokument men i dagsläget finns det inget som säkerställer att det följs. Oftast samlas det in åsikter och feedback från studenterna men sällan delas dessa med studenterna eller de åtgärder som baseras på dem. När det gäller information om resultaten och eventuella beslut om åtgärder är detta något som KTH systematiskt inte gör. KTH:s interna styrdokument anger att kursanalyser ska publiceras tillgängligt och offentligt på KTH:s webb men i praktiken efterföljs inte detta.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Genomförande och sammanställning av kursvärderingar

UKÄ konstaterar att lärosätet har fastställda anvisningar för kursvärderingar (*Anvisning om kursvärdering och kursanalys vid KTH*). Av lärosätets svar framgår att anvisningarna är gemensamma för lärosätets alla skolor. I anvisningarna anges bl.a. syftet med kursvärderingarna, hur de ska genomföras och vad de ska innehålla. Efter genomgång av lärosätets svar och den bifogade anvisningen om kursvärderingar bedömer UKÄ att lärosätets interna regler i huvudsak framstår som ändamålsenliga när det gäller genomförande och sammanställning av kursvärderingar.

Information om resultaten och eventuella beslut om åtgärder

Av 1 kap. 14 § HF framgår bland annat att lärosätet ska informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska hållas tillgängliga för studenterna.

De förarbetsuttalanden som har legat till grund för den aktuella bestämmelsen i högskoleförordningen återfinns i propositionen *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan*. I propositionen intog regeringen ståndpunkten att högskolan bör hålla sammanställningar av resultaten av kursvärderingar och besluten om

åtgärder tillgängliga för studenterna.⁵ Som skäl för denna inställning uttalade regeringen bland annat följande.

”En bra utbildning ska resultera i att studenterna lärt sig kritiskt granska sitt eget lärande och sin arbetsmiljö. Därigenom skapas förutsättningar för deras medverkan i kvalitetsarbetet både i utbildningen och senare i arbetslivet. Alla studenter ska därför vara delaktiga i utvärderingen och informeras om uppföljningen av dess resultat. [...] De studenter som deltar i en kursvärdering i slutet av kursen kan emellertid inte själva tillgodogöra sig resultatet. Förbättringar kommer i bästa fall den följande studentkullen på den aktuella kursen till del. Enkäter av detta slag har ofta låga svarsfrekvenser och riskerar att reduceras till en ritual, om studenterna inte involveras i uppföljningen av resultaten. En förändring av praxis tycks vara nödvändig på denna punkt. [...] Studenternas ansvar att medverka i kursvärderingen måste förenas med en rättighet att få information om resultaten och att få delta i diskussionen om förbättringar. Alla studenter ska ha rätt att dra fördelar av kursvärderingen för sina studier och sin utveckling. Det är viktigt att erfarenheter från kursvärderingarna verkligen tas till vara och vid behov leder till förändringar. Genom möjligheten att ta del av sammanställningarna blir kursvärderingarna ett mer effektivt instrument. Om studenterna ser att kursvärderingarna kommer till användning kommer engagemanget för att aktivt delta i dem öka, vilket ytterligare stärker deras funktion.”⁶

Mot denna bakgrund anser UKÄ att lärosätet ska hålla resultat och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna tillgängliga för såväl de studenter som svarat på en kursvärdering som de nya studenterna på kursen. För att resultaten och besluten ska kunna hållas tillgängliga måste detta ske i dokumenterad form. Lärosätet måste därmed på eget initiativ tillhandahålla dokumentationen.

I *Anvisning om kursvärdering och kursanalys vid KTH* anges att kursvärderingarna ska ligga till grund för kursanalyser där bl.a. kursens starka och svaga sidor och eventuella förbättringar av kursen ska anges. I anvisningen anges även att resultaten i form av kursanalyser ska hållas tillgängliga på av KTH anvisad plats. Lärosätet har i sitt svar angett att resultaten publiceras elektroniskt på lärosätets lärplattform, gruppwebben eller en helt öppen hemsida. Såvitt framgår av lärosätets svar innebär detta att resultaten hålls tillgängliga såväl för de studenter som genomfört kursvärderingarna som för nya studenter.

I anvisningarna anges även att underlaget för kursanalyserna ska återkopplas till nya studenter och de studenter som genomgått kursomgången. KTH har i sitt svar uppgett att kursansvarig ansvarar för att informera nästkommande studentgrupp om kursutvecklingsprocessen och kursanalysen. Ämbetet bedömer att KTH därmed har rutiner för att informera nya studenterna om resultaten av kursvärderingarna. Däremot framgår det inte av KTH:s svar hur de studenter som genomfört kursvärderingarna informeras om resultaten. UKÄ utgår dock från att lärosätet säkerställer att även de informeras om resultaten i enlighet med högskoleförordningens bestämmelser och lärosätets anvisningar.

I anvisningarna anges inte hur studenterna informeras om eventuella beslut om åtgärder med anledning av kursvärderingarna och inte heller hur dessa hålls tillgängliga för studenterna. Lärosätet har inte heller i sitt svar redogjort för detta. UKÄ anser därför att KTH bör förtydliga sina anvisningar i detta hänseende.

⁵ Prop. 1999/2000:28 s. 30.

⁶ Prop. 1999/2000:28 s. 31 ff.

Utveckling av utbildningar

Lärosätet har gett exempel på hur studenternas synpunkter i kursvärderingarna lett till åtgärder som förbättrat utbildningen, vilket UKÄ ser positivt på.

Stickprov

Lärosätet har gett in kursvärderingar för sju av de tio utvalda kurserna. Beträffande de kurser för vilka någon kursvärdering inte har getts in har lärosätet uppgett att en av kurserna inte gavs under vårterminen 2018.

När det gäller de övriga två kurser för vilket lärosätet inte har gett in några kursvärderingar har lärosätet beträffande kursen *Verksamhetsförlagd utbildning i medicinsk teknik* uppgett att kursvärderingen genomförts med mentometrar och att studenternas synpunkter och kommande förändringar diskuteras med studenter i samband med kursstart. Såvitt framgår av lärosätets svar har något resultat av kursvärderingarna inte dokumenterats och inte heller gjorts tillgängligt för de studenter som genomfört kursvärderingarna. Lärosätet har uppgett att det funnits brister i hur resultaten gjorts tillgängliga och att de efter nästa kursomgång kommer att sammanställas och tillgängliggöras på lärosätets webbplats. UKÄ utgår från att lärosätet därmed kommer att åtgärda bristerna.

Beträffande kursen *Brokonstruktion* har lärosätet uppgett att någon kursvärdering inte genomförts på grund av byte av lärarplattform. UKÄ anser att byte av lärplattform inte är ett godtagbart skäl för att underlåta att genomföra en kursvärdering. För det fall lärosätet saknat möjlighet att genomföra kursvärderingen via lärplattformen, borde studenterna ha getts tillfälle att framföra sina synpunkter och erfarenheter på kursen på annat sätt. UKÄ utgår från att lärosätet ser över sina rutiner så att detta inte upprepas.

Av de sju kursvärderingar som lämnats in har KTH redovisat resultaten av dessa i form av kursanalyser i sex fall. För kursen, *Verksamhetsförlagd utbildning 2*, har lärosätet endast lämnat in en sammanställning av studenternas svar och något resultat av kursvärderingen har såvitt framgår inte redovisats. UKÄ förutsätter att lärosätet vidtar åtgärder för att säkerställa att detta görs för samtliga kursvärderingar i enlighet med högskoleförordningens bestämmelser och lärosätets egna regler.

När det gäller kursen *Examensarbete inom industriell teknik* har lärosätet uppgett att resultatet av kursenkäten inte har publicerats och att erfarenheterna från tidigare kursomgångar istället diskuterats med nya studenter. Som anförts ovan anser UKÄ att resultaten ska göras tillgängliga för studenterna i dokumenterad form. Lärosätets skyldighet att informera om resultaten omfattar även de studenter som svarat på kursvärderingen. UKÄ anser därför att lärosätet inte har informerat och tillgängliggjort resultatet i enlighet med 1 kap. 14 § HF. UKÄ förutsätter att lärosätet ser till att detta inte upprepas.

UKÄ noterar att lärosätet även har gjort en gemensam kursvärdering och kursanalys för *Examensarbete inom industriell ekonomi* och fyra andra kurser i examensarbete för masterstudenter. I kursanalysen anges att kurserna samläses och att det som skiljer kurserna åt är betygsskala, huvudområde och huruvida studenterna ska ta ut civilingenjörsexamen och masterexamen eller endast masterexamen.

I förarbetena uttalas att kursvärderingar utgår från utbildningens mål och hur dessa förverkligas.⁷ Av kursplanen för *Examensarbete inom industriell ekonomi* framgår att lärandemålen för kursen har en inriktning mot ämnet industriell ekonomi medan två av de övriga kurserna som omfattas av den gemensamma kursvärderingen såvitt framgår har en annan ämnesinriktning. UKÄ ifrågasätter mot denna bakgrund det lämpliga i att det gjorts en gemensam kursvärdering för de olika kurserna. UKÄ utgår från att KTH ser över hur kursvärderingarna genomförs för dessa kurser.

För övriga fem utvalda kurser har lärosätet redovisat resultaten av kursvärderingarna i form av kursanalyser. Utifrån vad som framgår av KTH:s svar har resultaten också tillgängliggjorts för studenterna genom att publiceras på lärosätets lärplattform, gruppwebb eller öppna webbplats. Däremot framgår inte av KTH:s svar hur studenterna har informerats om resultaten. UKÄ påminner därför om att sådan information ska lämnas enligt såväl högskoleförordningens regler som lärosätets egna anvisningar.

⁷ Prop. 1999/2000:28 s. 31

Anställning av personal

Bakgrund

Förutom de allmänna arbetsrättsliga reglerna gäller för anställning inom staten bestämmelserna i regeringsformen (1974:152), lagen om offentlig anställning (1994:260) och anställningsförordningen (1994:373) (AF). Dessutom gäller vid anställning som lärare på universitet eller högskola 4 kap. högskoleförordningen (1993:100) (HF). Lärosätets styrelse ska själv besluta om en anställningsordning. Detta enligt 2 kap. 2 § första stycket 9 HF.

När det gäller information om lediga anställningar gäller bestämmelserna i AF. Bland annat ska en myndighet som avser att anställa en arbetstagare på något lämpligt sätt informera om detta så att de som är intresserade av anställningen kan anmäla det till myndigheten inom en viss tid. Någon information behöver inte lämnas, om särskilda skäl talar mot det. (6 §). Information om myndighetens beslut om anställning ska, med några undantag, lämnas på myndighetens anslagstavla. Sådan information ska bland annat innehålla uppgifter om vad som gäller i fråga om överklagande. Det framgår av 7 och 8 §§ AF.

Om en grupp personer ska lämna förslag på sökande som bör komma i fråga för en anställning som lärare, ska kvinnor och män vara jämställt representerade i gruppen. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Detta anges i 4 kap. 5 § HF.

Vid anställning av en professor ska sakkunnigbedömning om de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Detta framgår av 4 kap. 6 § HF.

I ESG standard 1.5 om undervisande personal anges bland annat att rättvisa och transparenta processer för rekrytering ska tillämpas. I riktlinjerna för standarden upprepas att lärosätena ska ha och följa tydliga, transparenta och rättvisa processer för rekrytering av personal.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bett KTH att bifoga den senast beslutade anställningsordningen och redogöra för hur den hålls tillgänglig. Dessutom ombads lärosätet att bifoga en lista över samtliga anställningsbeslut som fattats under perioden 1 januari – 30 juni 2018.

UKÄ har upplyst om att granskningen kommer att avse att

- reglerna i lärosätets anställningsordning är förenliga med reglerna om information i 6–8 §§ AF och om jämställdhet i 4 kap. 5 och 6 §§ HF.
- de utvalda anställningsärendena har hanterats i enlighet med bestämmelserna i nämnda regler.

Stickprov

Lärosätet har bifogat en lista över samtliga anställningsbeslut som fattats under perioden 1 januari – 30 juni 2018. Från listan har UKÄ valt ut 14 anställningar: fyra professorsanställningar, fem lektorsanställningar och fem övriga anställningar.

I samtliga ärenden har KTH ombetts besvara följande frågor:

1. Hur lärosätet har informerat om de lediga anställningarna. Lärosätet ska om möjligt bifoga dokumentation som stöder det, exempelvis annonsen.

Om lärosätet i något ärende inte har informerat om den lediga anställningen ska lärosätet motivera varför det inte gjorts.

2. Om lärosätet har informerat om anställningsbesluten på lärosätets anslagstavla ska lärosätet bifoga det dokument som anslagits. Om lärosätet inte har informerat om anställningsbesluten ska lärosätet motivera det.

3. Kvinnor och män ska vara jämställt representerade i de ärenden där lärosätet har haft en grupp personer som lämnat förslag på sökande som bör komma i fråga för anställningen.

- a) Lärosätet ska redogöra för hur lärosätet har gjort i de olika anställningsärendena. Det vill säga ange när man haft en beslutsgrupp och hur många kvinnor och män som ingått i gruppen.
- b) För de fall kvinnor och män inte är jämställt representerade i gruppen ska lärosätet ange de synnerliga skälen till det.

I de fyra ärendena om anställning av professorer har KTH även ombetts besvara följande frågor:

4. Vid anställning av en professor ska sakkunnigbedömning om de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl.

- a) Redogör för hur lärosätet har gjort i ärendena om anställning av professor, dvs. för det fall lärosätet haft sakkunniga ange hur många sakkunniga som har ingått och könsfördelningen bland dem.
- b) Om kvinnor och män inte varit jämställt representerade ange de synnerliga skälen till det.

Lärosätets svar

Lärosätet har kommit in med *Anställningsordning vid KTH* och redogjort för att den finns tillgänglig på lärosätets webbplats.

Studentkårens svar

Studentkåren har bl.a. anfört följande.

Lärosätets anställningskriterier för den pedagogiska färdigheten hos lärare är i dagsläget oklara och lämnar öppet för tolkning. Detta gör det svårt att jämföra

kandidater och säkerställa kvaliteten på de lärare som anställs på lärosätet. I praktiken fokuseras på erfarenhet istället för kompetens bl.a. eftersom det då är enklare att rangordna kandidater. Detta skapar en kultur där studenternas lärande inte hamnar i fokus utan istället hur många kurser personen har hållit och hur många studenter hen har handlett.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Anställningsordningen ska beslutas av styrelsen och finnas tillgänglig

Enligt 2 kap. 2 § första stycket 9 HF ska lärosätets styrelse själv besluta om en anställningsordning.

Den nuvarande regleringen i högskoleförordningen om anställningsförfarandet vid anställning av lärare är inte lika omfattande och detaljerad som den som gällde före den 1 januari 2011. Då fanns det en uttrycklig bestämmelse i högskoleförordningen om högskolans anställningsordning. Enligt bestämmelsen skulle en högskolas anställningsordning finnas tillgänglig och med anställningsordning avsågs de regler för anställning av lärare som högskolan tillämpade.

I förarbetena till den nämnda regleringen framhåller dock regeringen att lärosätena i sina anställningsordningar bör samla de regler som ska gälla vid anställning av lärare och att anställningsordningen bör finnas tillgänglig vid högskolan.⁸

UKÄ konstaterar att KTH:s anställningsordning finns tillgänglig på lärosätets webbplats och att anställningsordningen har beslutats av lärosätets styrelse den 20 februari 2018. UKÄ finner därför att KTH uppfyller bestämmelsen i 2 kap. 2 § första stycket 9 HF om att styrelsen själv ska besluta om en anställningsordning och har agerat i enlighet med regeringens uttalande om att den ska finnas tillgänglig.

Information i anställningsordningen

Lediga anställningar och beslut om anställning

I 6 § AF anges att en myndighet som avser att anställa en arbetstagare på något lämpligt sätt ska informera om detta så att de som är intresserade av anställningen kan anmäla det till myndigheten inom en viss tid. Någon information behöver inte lämnas, om särskilda skäl talar mot det.

Information om myndighetens beslut om anställning ska lämnas på myndighetens anslagstavla. Det behöver inte tillämpas vid anställning som beräknas vara högst sex månader eller anställning av dem som redan är aspiranter hos myndigheten. Ett anslag ska innehålla uppgifter om vilken dag som det sattes upp på anslagstavlan, vad som gäller i fråga om överklagande och de avvikande meningar som har antecknats i protokollet eller i någon annan handling. Det framgår av 7 och 8 §§ AF.

I KTH:s anställningsordning (avsnitt 2.4 och 2.10) finns information om att myndigheten ska informera om lediga anställningar och beslut om anställningar. UKÄ

⁸ Prop. 2009/10:149 *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor* s. 70.

konstaterar att informationen i anställningsordningen stämmer med bestämmelserna i 6 och 7-8 §§ AF.

Jämställd representation i förslagsgruppen

Om en grupp personer ska lämna förslag på sökande som bör komma i fråga för en anställning som lärare, ska kvinnor och män vara jämställt representerade i gruppen. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Det anges i 4 kap. 5 § HF.

UKÄ noterar att KTH i avsnitt 2.6 i anställningsordningen har återgett innehållet i 4 kap. 5 § HF. Lärosätets anställningsordning innehåller alltså uppgifter om jämställd representation i en grupp som lämnar förslag om anställning som lärare och att det stämmer med vad som anges i 4 kap. 5 § HF.

Jämställd representation bland de sakkunniga

Vid anställning av en professor ska sakkunnigbedömning om de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövligt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Det framgår av 4 kap. 6 § HF.

I propositionen *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*⁹ har regeringen uttalat bland annat följande. Vid anställning av professor bör enligt regeringen huvudregeln vara att ett sakkunnigutlåtande om de sökandes skicklighet hämtas in. Hur själva förfarandet ska gå till bör dock inte föreskrivas utan det bör lärosätena själva få avgöra. Det innebär att lärosätena bör få bestämma hur många personer som utlåtandet ska hämtas från, om dessa ska avge gemensamma eller individuella utlåtanden, i vilken utsträckning de sakkunniga ska vara särskilt förtrogna med anställningens ämnesområde, utformningen av utlåtandet och liknande frågor.

I vissa fall kan ett sakkunnigutlåtande vara uppenbart obehövligt, till exempel om en sökandes skicklighet redan har prövats i annat sammanhang. Det bör därför enligt regeringens bedömning finnas en möjlighet för universitet och högskolor att avstå från att hämta in ett sakkunnigutlåtande. Detsamma bör gälla vid ett kallelseförfarande.

Vidare anför regeringen att vid anställning av övriga lärarkategorier är det regeringens åsikt att det är universitet och högskolor som själva bör avgöra hur kvalitetssäkringen av beslutsunderlaget ska ordnas. På så sätt öppnas möjligheter till flexibilitet och effektivitet i anställningsförfarandet. Regeringen ser inte att det skulle finnas någon risk för att universitet och högskolor skulle välja att förenkla anställningsförfarandet på ett sådant sätt att kvaliteten på de anställdas meriter sjunker. Det ligger i varje lärosätes intresse att rekrytera de bästa individerna i syfte att vara en attraktiv och konkurrenskraftig arbetsgivare, utbildningsanordnare och forskningsutförare.

UKÄ noterar att KTH i avsnitt 2.5 i anställningsordningen har återgett innehållet i 4 kap. 6 § HF. Anställningsordningen innehåller alltså uppgifter om jämställd representation när sakkunnigbedömning hämtas in vid anställning av professor.

⁹ Prop. 2009/10:149 s. 68-69.

Stickprov

Utifrån KTH:s svar och av de handlingar som lärosätet kommit in med konstaterar UKÄ följande.

Information om lediga anställningar

Av KTH:s svar framgår att nio av anställningarna har annonserats på lärosätets webbplats och på Platsbanken. Det framgår vidare att en anställning avseende befordran till lektor (S-2018-0187) inte har utannonserats, vilket UKÄ inte har några synpunkter på.

Ämbetet konstaterar att KTH har anfört att två anställningar som adjungerad professor (VL-2017-0154 och A-2018-0456) inte har utannonserats. Beträffande skälen till varför anställningarna inte har utannonserats har lärosätet anfört sammanfattningsvis följande.

Anställningsförfarandet för adjungerad professor vid KTH beskrivs i avsnitt 1.4 och 2 i anställningsordning vid KTH och i fakultetsrådets anvisningar till anställningsordningen. Rektor har beslutat om riktlinjer för annonsering av anställningar. I tredje stycket i avsnitt 1.1. anges att annonsering inte behöver göras vid anställning av adjungerad professor. Skälen för detta finns inte angivet i riktlinjen. Med stöd av 6 § 3 st. AF behöver inte någon information lämnas om särskilda skäl talar mot det. KTH anser att det föreligger särskilda skäl i det aktuella ärendet.

Generellt har anställningen stor betydelse för KTH:s samverkan med det omgivande samhället (jfr 1 kap. 2 § 2 st högskolelagen) och är ett, av flera sätt, för KTH att knyta till sig värdefull kompetens. Anställningen fungerar som brobyggare mellan KTH och omvärlden och tillför ytterligare kontaktytor utöver vår medverkan i samarbetsprojekt, uppdragsforskning eller medverkan i centrumbildningar. De adjungerade professorerna bidrar också till att stärka KTH:s resurser.

En adjungering baseras ofta på att högskolan får möjligheten att knyta till sig en expert som varit verksam inom näringslivet eller motsvarande, exempelvis vid ett forskningsinstitut eller forskningsavdelning vid ett företag. Det rör sig om med andra ord om anställningar för samverkan där satsningen från samverkanspartens sida redan från början är kopplad till en specialistkompetens hos en specifik medarbetare som KTH från sin sida bedömer att man har stort behov av för den aktuella verksamheten.

Av avsnitt 1.4. i KTH:s anställningsordning följer bl.a. att anställningen ska omfatta minst 20 % och högst 50 % av heltid och att endast den som har sin huvudsakliga verksamhet förlagd utanför högskolan får anställas. I avsnitt 2 i fakultetsrådet anvisningar anges att en anställning på två år rekommenderas och att samverkansparten (huvudarbetsgivaren) ska lämna skriftlig garanti om finansieringen av anställningen. Vid sidan av anställningsbeslutet ska det finnas ett särskilt avtal mellan KTH och huvudarbetsgivaren (företaget eller organisationen) som närmare reglerar förutsättningarna för samarbetet.

[...] har den kandidat som föreslogs för anställning som adjungerad professor vid KTH en mycket värdefull kompetens inom ämnet, vilket skulle stärka KTH:s kunskap (VL-2017-0154) [...] förväntas främja KTH:s forskning, utbildning och kontaktnät (A-2018-0456). Sökandet efter samverkanspartners görs på andra sätt än genom annonsering på KTH:s webb "lediga anställningar" och på Platsbanken. Anställningen som adjungerad professor är i många fall ett naturligt steg i ett redan väl etablerat samarbete med en forskargrupp eller avdelning på KTH. Sammantaget anser KTH att det föreligger särskilda skäl att inte informera om den lediga anställningen.

Justitieombudsmannen, JO, har i ett beslut uttalat följande. Huvudregeln är att statliga myndigheter ska informera om lediga anställningar. En myndighet kan dock avstå från att informera om en ledig anställning om det finns särskilda skäl som talar mot ett sådant förfarande. Särskilda skäl kan föreligga till exempel om en arbetstagare omplaceras till en ledig anställning enligt 7 § andra stycket lagen om anställningsskydd (1982:80) eller om en myndighet vill anställa en uppsagd arbetstagare

som omfattas av avtalet om trygghetsfrågor eller en person som har återanställningsrätt. JO hänvisar till Arbetsgivarverkets skrift Att anställa, 2014, s. 54. (JO Dnr 6299-2014). Jfr även JO dnr 7470-2016.

Vad som är att anse som sådana särskilda skäl kan även avgöras vid en prövning i Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) efter ett överklagande av ett anställningsbeslut. UKÄ tar därför normalt inte ställning till om ett lärosäte haft sådana skäl för att inte informera om en ledig anställning. Ämbetet finner mot denna bakgrund inte anledning att uttala sig om de två tjänsterna som adjungerad professor.

Ämbetet konstaterar att KTH har svarat att två anställningar (VP-2018-0273 och VP-2018-0293) har annonserats på lärosätets intranät. Det ena ärendet avser en tillsvidareanställning som skalskyddstekniker och det andra gäller en tillsvidareanställning som bibliotekarie. Enligt lärosätet är båda förfarandena i enlighet med lärosätets *Riktlinje om annonsering av anställningar*. Lärosätet har vidare anfört att i de fall anställningen annonserats internt behandlas eventuella externa ansökningar likvärdigt med ansökningar från anställda vid lärosätet.

UKÄ har tagit del av *Riktlinje om annonsering av anställningar* (V-2016-0889) på lärosätets webbplats. Av avsnitt 1.2 *Annonsering på intranätet* i riktlinjerna framgår följande.

För T/A/S-anställningar får rekryterande chef annonsera på intranätet för att undersöka om rätt kompetens finns inom KTH. Rekryterande chef ska före annonseringen samråda med personalchefen om det är lämpligt att annonsera på intranätet i det aktuella ärendet. Vid annonsering på intranätet ska eventuella ansökningar från icke KTH-anställda bedömas likvärdigt som ansökningar från KTH-anställda.

UKÄ uppfattar lärosätets svar som att KTH i enlighet med sina riktlinjer endast lämnat information på intranätet om de två anställningarna. UKÄ ställer sig frågande till om det fanns några särskilda skäl enligt 6 § tredje stycket AF för att inte informera om de aktuella tjänsterna. Eftersom frågan ytterst kan prövas av ÖNH uttalar sig dock ämbetet inte vidare i frågan.

UKÄ konstaterar slutligen att de övriga granskade anställningsärenden får anses ha hanterats i enlighet med bestämmelsen i 6 § AF om att myndigheten ska informera om lediga anställningar.

Information om beslut om anställning ska lämnas på högskolans anslagstavla

Information om myndighetens beslut om anställning ska som regel lämnas på myndighetens anslagstavla. Anslaget ska innehålla uppgifter om vilken dag som det sattes upp på anslagstavlan, vad som gäller i fråga om överklagande och de avvikande meningar som har antecknats i protokollet eller i någon annan handling. Det följer av bestämmelserna i anställningsförordningen.

Någon information behöver inte lämnas på myndighetens anslagstavla om anställning av dem som redan är aspiranter hos myndigheten. Någon information behöver inte heller lämnas på myndighetens anslagstavla om anställningen beräknas vara högst sex månader. (7 § 2 st. AF).

KTH har kommit in med anslagen för varje anställningsbeslut. UKÄ konstaterar att de utvalda anställningsärendena får anses ha hanterats i enlighet med bestämmelserna i 7-8 §§ AF om att myndigheten ska informera om beslut om anställningar.

Jämställd representation bland dem som bereder anställningsärenden

Lärosätet har sammanfattningsvis anfört att det eftersträvar jämn könsfördelning när bedömningsgrupper sätts samman men att det ofta är svårt att uppnå då könsfördelningen bland forskare och lärare är ojämn, med betydligt fler män än kvinnor. Lärosätet har bifogat en tabell över bedömningsgruppens sammansättning i de nio ärenden som avser anställning av lektorer och professorer.

UKÄ noterar att lärosätet i sin anställningsordning har återgett innehållet i 4 kap. 5 § HF om jämställd representation. Av lärosätets svar framgår att bedömningsgruppen inte har varit jämställd i fyra av de nio anställningsärendena. UKÄ konstaterar att KTH inte förklarat närmare vilka åtgärder som vidtagits för att åstadkomma en jämställd representation i de aktuella ärendena. UKÄ kan inte överpröva lärosätets bedömning men vill understryka att det enligt 4 kap. 5 § HF krävs synnerliga skäl från att göra avsteg från jämställd representation.

Jämställd representation om bedömning görs av flera sakkunniga

Regeringen har anfört att vid anställning av professorer bör huvudregeln vara att sakkunnigutlåtande om de sökandes skicklighet inhämtas. Hur själva förfarandet ska gå till bör dock inte föreskrivas utan det bör lärosätena själva avgöra. Det innebär att lärosätena bör få bestämma hur många personer utlåtandet ska hämtas in från, om dessa ska avge gemensamma eller individuella utlåtanden, i vilken utsträckning de sakkunniga ska vara särskilt förtrogna med anställningens ämnesområde, utformningen av utlåtandet och liknande frågor.¹⁰

KTH har anfört att könsfördelningen bland de sakkunniga har varit jämn i samtliga nio ärenden och bifogat en tabell över sammansättningen i de aktuella ärendena.

UKÄ noterar att lärosätet i sin anställningsordning har återgett innehållet i 4 kap. 6 § HF om jämställd representation. UKÄ konstaterar att ärendena får anses ha hanterats på ett sätt som överensstämmer med högskolans anställningsordning och 4 kap. 6 § HF om jämställd representation.

¹⁰ Prop. 2009/10:149 s. 68–69.

Överklagande och klagomål

Bakgrund

I 2 kap. högskolelagen (1992:1434) (HL) om de statliga högskolornas organisation anges att en högskola beslutar om sin interna organisation (utöver styrelse och rektor), om inte något annat är föreskrivet (2 kap. 5 § HL). Styrelsen ska själv besluta om en arbetsordning med viktigare föreskrifter om högskolans övergripande organisation, delegering av beslutanderätt, handläggning av ärenden och formerna i övrigt för verksamheten, om inte annat är föreskrivet i lag eller förordning. Detta anges i 2 kap. 2 § första stycket 8 högskoleförordningen (1993:100) (HF).

För prövning av överklaganden av vissa beslut på högskoleväsendets område svarar en särskild överklagandenämnd. Nämndens beslut får inte överklagas. Det anges i 5 kap. 1 § HL och 12 kap. 5 § HF. Nämnden som avses är Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) och flertalet beslut av en högskola som får överklagas till ÖNH räknas upp i 12 kap. 2 § HF.

Myndigheter är skyldiga att lämna en överklagandehänvisning, om ett beslut går parten emot och kan överklagas. Det framgår av 21 § förvaltningslagen (1986:223) i lydelsen som var gällande före den 1 juli 2018 (FL). Hur beslut överklagas framgår också av 23–25 §§ FL. Där anges bland annat att överklagandet måste vara skriftligt och att den klagande måste ange vilket beslut som överklagas och den ändring som begärs. Vidare ska överklagandet ges in till den myndighet som meddelat beslutet inom tre veckor från den dag då den klagande fick del av beslutet. Vad gäller överklagande av anställningsbeslut räknas dock tiden från den dag då informationen lämnades på myndighetens anslagstavla (22 § anställningsförordningen (1994:373)).

När det gäller examination finns det i högskoleförordningen en särskild bestämmelse om omprövning av betyg. Finner en examinerator att ett beslut om betyg är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, ska examinerator ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt och om det inte innebär att betyget sänks (6 kap. 24 § HF). En examinerator har alltså en skyldighet att ändra ett betygsbeslut om det är uppenbart oriktigt. För andra typer av beslut finns motsvarande regel i 27 § FL.

Bland ESG:s riktlinjer för standard 1.3 anges att det vid genomförande av studentcentrerat lärande och undervisning ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna. Vidare anges att kvalitetssäkringsprocesser bör ta hänsyn till bland annat att det finns en fastställd rutin för studentöverklagande.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bett lärosätet att besvara ett antal frågor om överklagande och klagomål.

A Överklagande

A.1 Har lärosätet riktlinjer för hur överklaganden ska hanteras? Om så är fallet var vänlig bifoga dessa.

A.2 Bifoga de överklagandehänvisningar (mallar) som förekommer i följande ärenden: behörighet, tillgodoräkning, examensbevis, anstånd, studieuppehåll,

disciplinära åtgärder och anställning. Bifoga en lista över överklaganden som kommit in till lärosätet enligt vad som anges i den remiss som skickas till lärosätet vid starten av lärosätetillsynen (1 januari – 30 juni 2018).

B Klagomål

B.1 Har lärosätet skriftliga rutiner, regler, riktlinjer eller liknande dokument för hantering av klagomål från studenter?

B.2 Informerar lärosätet studenterna om eventuella rutiner och i så fall på vilket sätt?

UKÄ har upplyst om att granskningen kommer att avse

- Lärosätets överklagandehänvisningar och eventuella riktlinjer för hantering av klagomål från studenter.
- Att stickprovsvis granska handläggningen av ett antal överklaganden och att UKÄ därför kommer att välja ut ett antal överklaganden från listan över överklaganden.

UKÄ har valt ut tio överklagade ärenden från listan och bett lärosätet bifoga besluten med överklagandehänvisningar. Lärosätet har också ombetts att ange handläggningstid och bifoga utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende.

Lärosätets svar

Lärosätet har kommit in med dokumenten

- *Anvisning för hantering av överklaganden vid KTH i antagningsärenden*
- *Anvisning för överklaganden av beslut om anstånd med att påbörja studierna*
- *Anvisning för hantering av överklaganden av beslut om studieuppehåll*
- *Anvisning för beslut och hantering av överklaganden vid KTH i anställningsärenden*
- *Exempel examensärende - Beslut om avslag*
- *Mall för avslag vid ansökan om anstånd*
- *Anvisning för handläggning av ärenden om studieuppehåll på grundnivå och avancerad nivå*
- *Exempel meddelande om beslut från disciplinnämnden.*

Vidare har lärosätet lämnat in en lista över samtliga överklaganden som kom in under perioden 1 januari- 30 juni 2018 samt hänvisat till *Anvisning för handläggning av ärenden om tillgodoräknande av hel kurs på grund- och avancerad nivå.*

Lärosätet har anfört bl.a. följande.

På KTH finns anvisningar med tillhörande mallar för överklaganden av en rad beslut. På KTH:s webbplats finns anvisning för hantering av antagningsärenden, tillgodoräknananden, anstånd för att påbörja studierna, studieuppehåll och anställningsärenden och är där tillgängliga för alla. Det finns också en överklagandehänvisning för beslut som rör examensbevis och disciplinära ärenden.

Information kring studenters rättigheter och skyldigheter finns publicerade på KTH:s webbplats. På KTH finns också introduktionspaket om studenters rättigheter och skyldigheter på KTH som studievägledarna på respektive program presenterar för alla nyantagna studenter. Studievägledningen spelar sedan en viktig roll i att ta emot, bemöta och vidarebefordra studenters synpunkter och klagomål. Masterhandläggare

och internationella koordinatörer vid KTH:s skolor arbetar också med att sprida informationen till olika studentgrupper. För ärenden som rör diskriminering och trakasserier finns en särskild kontaktperson på varje skola, ofta en studievägledare eller utbildningsadministrativt ansvarig, vilket studenterna informeras om vid programstarten. Studenter är också välkomna till den centrala studievägledningen och till de KTH-gemensamma ingångarna KTH Entré och info@kth.se, som tar emot, vidarebefordrar och guidar vidare i alla typer av ärenden.

Klagomål i kurs- och utbildningsrelaterade frågor uppmuntras studenterna att framföra i kursvärderingen efter respektive kursomgång och de kan också vända sig direkt till en kursansvarig, examinator, programansvarig, studierektor eller grund- respektive forskarutbildningsansvarig.

För att stärka och sprida medvetenheten om studenters rättigheter och skyldigheter på KTH genomför KTH årligen utbildningar för flera hundra studenter som engagerar sig i THS.

Studentkårens svar

Studentkåren har anfört bl.a. följande.

Såvitt studentkåren känner till har KTH inga dokument för att hantera klagomål. KTH vill göra detta via studievägledning men THS förväntar en mer ändamålsenlig eller uttalad hantering och att studenterna informeras om detta. KTH underlåter systematiskt att informera studenterna om eventuella rutiner.

THS ser allvarligt på KTH:s hantering av klagomål eftersom det inte finns några styrdokument eller något system för klagomål som stöd för fakulteten och inte heller sker det någon kommunikation till studenterna om hur det ska ske. Oklarheten för både studenter och anställda skapar ett stort mörkertal av de problem som finns på KTH, eftersom studenterna inte känner till eller litar på att lärosätet kan hantera de problem som uppstår på ett ordentligt sätt. KTH tenderar att göra känsliga händelser till anmälningar vilket innebär att studenternas namn publiceras till alla inblandade parter mot studenternas vilja. Om studenten försöker gå via studentrepresentanter blir de påverkade på samma sätt vilket underminerar studentkårens arbete. Detta försämrar studenternas möjlighet att få en rättvis utbildning samt situationen för studentrepresentanterna vilket försvårar studentinflytande och studentkårens arbete. Innebörden blir att studenterna inte vet hur de ska göra samt att det sätter studenterna i en känslig position om deras namn blir offentliga.

THS har kontaktat KTH:s förvaltning men på grund av deras apati kommer studentkåren att publicera ett eget klagomålsystem för samtliga studenter. Syftet är att skydda studenternas integritet men också att tydliggöra att det finns möjlighet att uttrycka sig om något inte är som det ska. Här ser THS gärna ett samarbete med KTH, t.ex. en gemensam e-postadress för klagomål som är gemensam för hela lärosätet som sedan går genom en etablerad snurra för att lösa problemet snabbt och effektivt.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Överklagande

Riktlinjer

Vissa beslut som lärosätet fattar i studentärenden och anställningsärenden får överklagas till ÖNH. För att den klagande ska kunna ta tillvara rätten att få saken prövad i högre instans är det viktigt att lärosätena hanterar överklaganden rätt och lämnar korrekt information. I ESG:s riktlinjer anges att kvalitetssäkringsprocesser bör ta hänsyn till att det finns en fastställd rutin för studentöverklagande.

Mot denna bakgrund ser UKÄ positivt på att KTH har flera olika dokument som anger hur överklaganden ska hanteras, men konstaterar att dokumenten inte gäller alla beslut som får överklagas. UKÄ anser att det är lämpligt att lärosätet tar fram dokument även beträffande examensbevis och disciplinära åtgärder.

Överklagandehänvisningar

Av förvaltningslagen framgår att myndigheter är skyldiga att underrätta parten om hur beslut överklagas om beslutet går parten emot och kan överklagas. Myndigheter måste därför lämna en överklagandehänvisning. Överklagandehänvisningen måste överensstämma med vad som föreskrivs i förvaltningslagen om hur ett beslut överklagas, till exempel inom vilken tid man kan överklaga och till vilken instans överklagandet ska skickas. Av överklagandehänvisningen bör det också framgå att överklagandet ska vara ställt till den instans som prövar överklagandet. På så sätt blir det tydligt det är fråga om ett överklagande och inte en önskan om att beslutsmyndigheten själv ska ompröva sitt beslut. Det är säkrast att lämna en skriftlig hänvisning till ett skriftligt beslut. Man undviker då den risk för rättsförluster som uppkommer genom att muntliga besked lättare kan missuppfattas eller förbises.¹¹

I högskoleförordningen finns regler om vilka beslut av en högskola som får överklagas till ÖNH.

UKÄ har granskat de mallar för överklagandehänvisningar som KTH har lämnat in. UKÄ har inga synpunkter på innehållet i mallarna men noterar att det i mallen för omprövning av antagningsbeslut anges att överklagandet inte ska skickas vidare till ÖNH vid ett bifall. Vad gäller beslut efter omprövning konstaterar UKÄ att det i 46 § i den nya förvaltningslagen (2017:900), som trädde ikraft den 1 juli 2018, anges att om en myndighet ändrar ett beslut som har överklagats, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen.

Stickproven

UKÄ har granskat de utvalda ärendena för att undersöka om personerna har fått överklagandehänvisningar och om hänvisningarna varit korrekta.

I ett ärende har ingen överklagandehänvisning lämnats (VS- 2018-0023). Lärosätet har förklarat att det vid tidpunkten för studentens begäran inte fanns något beslut och då inte heller någon överklagandehänvisning. UKÄ konstaterar att lärosätet lämnade

¹¹ Se Hellners och Malmqvist, *Förvaltningslagen med kommentarer*, 3 uppl., 2010, s. 258 och 264.

över överklagandet till ÖNH som därefter fattat beslut i ärendet (ÖNH reg.nr 23-00235-18). Ämbetet uttalar sig därför inte ytterligare i saken.

UKÄ konstaterar att överklagandehänvisningar har lämnats i samtliga övriga ärenden. Ämbetet har dock några synpunkter på överklagandehänvisningarnas utformning och innehåll.

I överklagandehänvisningarna som finns i lärosätets antagningsbesked via www.universityadmissions.se (VS -2018-0024 och VS-2018-0036) anges att ”Instructions for your appeal can be found at universityadmissions.se/en/appeals”. UKÄ anser att en överklagandehänvisning alltid ska ges i anslutning till beslutet.¹² Vidare står att ”your appeal must have reached University Admissions in Sweden no later than three weeks after your receipt of this notification”. Enligt UKÄ stämmer denna formulering inte med 23 § FL, där det anges att skrivelsen ska ha kommit in till den myndighet som har meddelat beslutet inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Ämbetet noterar också att det står att överklagandet kommer att skickas till ”the appeals authority” istället för ”The Higher Education Appeals Board”, som är den korrekta översättningen av Överklagandenämnden för högskolan. UKÄ anser att det är viktigt att ge korrekt information om vilken instans som prövar ärendet.¹³

Av överklagandehänvisningen som finns i lärosätets antagningsbesked via antagning.se (VS-2018-0058) framgår att överklagandet ska laddas upp på Mina sidor ”senast tre veckor efter att du fick ditt antagningsbesked”. Vidare anges att överklagandet också kan skickas via post. Som UKÄ påpekat ovan överensstämmer inte denna formulering med 23 § FL, i vilken det anges att skrivelsen ska ha kommit in till den myndighet som har meddelat beslutet inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet.

UKÄ anser att det förhållande att Universitets- och högskolerådet (UHR) har tagit fram texterna i överklagandehänvisningarna inte fråntar KTH sitt ansvar för att den överklagandehänvisning som lärosätet lämnar tillsammans med sina beslut är korrekt. UKÄ förutsätter därför att lärosätet ser över formuleringarna i överklagandehänvisningarna.

Upplysningsvis har UKÄ inlett en dialog med UHR för att diskutera utformningen av överklagandehänvisningarna i antagningsärenden.

Handläggningstider

Riksdagens ombudsmän (JO) har uttalat att tiden för överlämnande av ett överklagande i normalfallet inte bör överstiga en vecka när en omprövning inte företas. JO har vidare uttalat att den omständigheten att beslutsmyndigheten finner det lämpligt att bifoga ett eget yttrande över överklagandet inte får medföra att tiden utsträcks med mer än några dagar.¹⁴ Även Justitiekanslern (JK) har uttalat sig i frågan och anser att om yttrandet inte kan upprättas utan dröjsmål måste ärendet överlämnas till överklagandeinstansen. En annan ordning skulle ju innebära att det lagts i beslutsmyndighetens hand att avgöra när överklagandemyndigheten ska få del av överklagandet, något som JK inte ansåg godtagbart av rättssäkerhetsskäl.¹⁵

12 Se UKÄ:s rapport 2014:16, Högskolans regler i praktiken – erfarenheter från Högskoleverkets tillsynsbesök 1998-2012 s 38.

13 Se UKÄ:s rapport 2014:16, Högskolans regler i praktiken – erfarenheter från Högskoleverkets tillsynsbesök 1998-2012 s 38.

14 Se JO:s ämbetsberättelse 1998/99 s. 443 och 2003/04 s. 179.

15 Se JK:s beslut 1999-12-20, dnr 1499-98-21.

UKÄ har granskat handläggningstiderna i de utvalda ärendena och noterar att handläggningstiden i ett av ärendena var 13 dagar. Lärosätet har förklarat att överklagandet laddades upp av sökanden före urval och att överklagandet skickades till lärosätet efter 13 dagar och att handläggningstiden inom lärosätet därför endast var en dag. UKÄ har inga synpunkter på handläggningstiden i detta ärende. UKÄ konstaterar att handläggningstiden i de övriga ärendena var mellan en till sex dagar och att handläggningstiden överensstämmer med JO:s uttalande ovan.

I ett av ärendena (VS-2018-0058) noterar UKÄ att det av utdraget från ärendehanteringssystemet inte framgår när överklagandet kom in till lärosätet. I ett annat ärende (M-2018-1017) framgår inte när överklagandet överlämnades till ÖNH. Detta är en brist. UKÄ utgår från att KTH ser över sina rutiner för registrering av händelser i diarier så att det tydligt framgår när ett överklagande kom in respektive lämnades över till överklagandeinstansen.

UKÄ vill i sammanhanget också uppmärksamma lärosätet på vad JO har anfört i ett beslut den 19 september 2018 (dnr 3969-2017) som gällde en anmälan mot Arbetsförmedlingen. Under rubriken Rättslig reglering uttalar JO bl.a. följande.

”Enligt den bestämmelse om myndigheters dokumentationsskyldighet som gällde vid tidpunkten för Arbetsförmedlingens handläggning av Försäkringskassans förfrågan (15 § förvaltningslagen [1986:223]) ska uppgifter som en myndighet får på annat sätt än genom en handling och som kan ha betydelse för utgången i ärendet antecknas av myndigheten, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. En motsvarande bestämmelse finns i 27 § förvaltningslagen (2017:900), som, vilket redan nämnts, från och med den 1 juli 2018 har ersatt 1986 års lag.

JO har vid flera tillfällen uttalat att dokumentationsskyldigheten sträcker sig längre än till att gälla ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild. JO har upprepade gånger också uttalat att det inte är tillräckligt att endast anteckna uppgifter som kan ha betydelse för utgången i ett ärende. Alla beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse bör redovisas. Även uppgifter som enbart rör ärendets gång och som inte direkt tillför ärendet sakuppgifter bör i stor utsträckning dokumenteras. Sådana uppgifter kan t.ex. gälla att det har förekommit kontakter med parter, andra personer eller myndigheter. (Se JO 2014/15 s. 330, dnr 3972-2012 och 458-2017).”

Klagomål

Även när det gäller beslut som inte får överklagas är det viktigt att lärosätena hanterar eventuella klagomål på ett korrekt sätt. I ESG:s riktlinjer för standard 1.3 anges att det vid genomförande av studentcentrerat lärande och undervisning ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna. I UKÄ:s rapport *Studentkårernas synpunkter på lärosätenas klagomålsrutiner* (rapport 2014:17) efterlyser flera studentkårer riktlinjer för hantering av klagomål. Även tydligare information om vart studenterna ska vända sig med problem eller klagomål efterfrågas. Enligt UKÄ:s uppfattning i rapporten tyder studentkårens svar på att flera lärosäten kan behöva överväga åtgärder för att förbättra hanteringen av klagomål från studenter.

UKÄ konstaterar att lärosätet inte har några övergripande rutiner för att hantera klagomål från studenter. Av studentkårens svar framgår vidare att kåren efterfrågar en förbättrad hantering av klagomål från studenter samt information om vart studenterna ska vända sig med klagomål. Mot denna bakgrund anser UKÄ att KTH lämpligen bör

utarbete riktlinjer om vart studenterna kan vända sig med klagomål. Ämbetet anser även att KTH bör informera studenterna om rutinerna.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

www.uka.se

